

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO,

Nicolao Leoniceno interprete:

Ab Augustino Gadaldino ad antiquorum græcorum
codicum fidem diligenter recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI.

*Docet rationem curandi februm exemplo quæ uel absq; putredine, uel cum
ipsa hominem inuaserint: Item propositis symptomatis, quæ
frequentius aut uehementius lædunt.*

De communi & propria hominum natura dignoscenda, ac ex quibus
medendi uia, ac ratio constituatur.

CAP. I.

QVOD quidem non communem tantum hominum naturam medicum
cognoscere oportet, o Glauco, sed & uniuscuiusq; propriam, & dudum
ab Hippocrate recte traditum est, & nos in ipsis artis operibus (ut no-
sti) circa id sufficienter studuimus. Non tamen propriam singulorum
naturam æque atque communem possibile est scribere. Verum scri-
pta contrario modo se operibus habent, tum in pluribus alijs rebus, tum
præsertim in his, quæ ad præsentem pertinent intentionem. Petisti
enim à nobis, ut tibi uniuersalem quandam medendi uiam ac rationem,
quali per figuram & quoddam compendium ostenderemus: hæc au-
tem qualitate, & quantitate singulorum auxiliorum perficitur, nec nõ

*p. Epidem. l. 1. c. 3. à pro
idem q. meth. cap. 3. b. 1.
uit. c. 7. cap. 5. A. 10. 9*

lib. p. aph. p.

in lib. 4. alim. 7.

*idem in lib. 4. h. mor. or.
cum. 2. sup. cap. 7.*

& modo eorum usus, & temporis occasione, quæ præ omnibus est cognitu difficillima, circa quæ
præcipitem admodum existentem (quemadmodum quodam in loco etiam scribit omnium ho-
norum nobis author Hippocrates) uides plerunque medicos non modo vulgares, sed & præcel-
lentes aberrare. Quin & quod magni etiam momenti sit, si quantitas bona coniectura uiribus
accommodetur, idem uir pariter scripsit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre,
& temporis occasio, & auxiliorum quantitas videatur (inuenies autem hæc uniuersales & ægrotanti
propria) nihil autem proprium possit sermone explicari, hoc pacto, quod commune est, cogimur
scribere, quamuis id sit usu secundum. Nam & quosdam aliquando ægrotos uisimus, cum quibus
dum sani essent, non eramus uersati: quo fit, ut neq; quem colorem, quam habitudinem, aut na-
tuum calorem, aut quem arteriarum pulsus à natura habuerint agnoscamus: quæ si sciremus,
magnitudinem morbi satis aliquando iudicare possemus: nam quantum unumquodq; à natura
li statu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum uero recedit, solus ille scire
potest, qui naturalem statum exquisite cognouerit. Cum igitur hoc in ipsis fuerit nobis ignotum,
ne omnino hæsitemus, ad commune confugimus, quamuis ad usum secundum locum obtineat:
Hic uero artifex plus aliquid, quam hi qui arte carent, assequitur. Quid uero hoc ipsum plus sit,
primus omnium quos nouimus, & hoc memorauit Hippocrates. Plenius autem de hoc scripse-
runt qui Hippocrate fuere posteriores, atque illius scripta accurate legerunt, ex quorum nume-
ro unus fuit Mnesitheus Atheniensis, uir tum in alijs omnibus, quæ ad artem pertinet, sufficien-
ter doctus, tum uero qua uia ac ratione medendi scientiam oporteat exercere, nemini peritia se-
cundus. Hic igitur Mnesitheus à primis atq; supremis incipiens generibus, putauit secari illa oportere
in alia genera speciesq; & differentias: hæc rursus in alia diuidi, ac denuo ista eodem modo, donec
ad talem peruenerimus speciem, post cuius diuisionem in unum numero & indiuiduum desi-
neremus. Mihi uero qui ad te scribam, satis est breuibus meam explicasse sententiam. Nam ridi-
culus

Gal. de arte curatiua

culus videri possem, si tua te velim docere, tãquam non multo antea à Platone illa didiceris: neq; enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuisionibus sectari oporteat, hæc volui meminisse: sed quoniam mihi ad sequentia omnia plurimum conducere existimaui: & cum à me exigeres ediscere causam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi ostendere poteram: Etenim, quæ in alijs hæresibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægotantium curatione delinquant, hanc primam atq; præcipuam causam habent, diuisionis scilicet præuitatem. Quidam enim in primis & supremis generibus stant, solum, quæ ab illis sumuntur, indicationibus contenti: quidam vero vsq; ad aliquid diuidunt, non tamen vsq; ad finem perueniunt: nonnulli vero etiam vitiosis vtuntur diuisionibus. Qui vero & omnia, quæ sunt secundum naturam, & quæ præter naturam, ad eiusmodi methodum reducit, atq; ab omnibus his per diuisionem inuentis, sufficientes sumit indicationes: hic solum, quantum humanis permittitur viribus, medendo non errabit: atq; illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quã alios: ignotos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad sanitatem perducet. Siquis enim primum distinxerit eam, quæ secundum ætates differentiam, deinceps autem eam, quæ secundum temperaturas atq; potentias, cæteraq; omnia, quæ hominibus insunt: colores dico, atque calores, habitudinesq; pulsuum motiones, exercitia, assuetudines, atq; animi mores, his quoq; adiunxerit eam, quæ maris à foemina differentiam, & quæcunq; ad regiones, & anni tempora perinde, aliasq; eius qui nobis circūfunditur aeris constitutiones recto modo distinxerit: hic ad propriam laborantis naturam agnoscendam proxime accedet. Sed ex his omnibus nonnulla quidẽ in libris de pulsibus, nonnulla vero in his, in quibus agitur de temperaturis, sunt determinata: Sicuti quæ præter naturam sunt, vniuersa quomodo inter se & speciebus, & generibus differant, in libro de passionibus est præfinitum. Nunc vero de his solum ægotis dicere proposuimus, quorum natura antequam morbum contraherent, nobis erat exquisitè perspecta: cum quibus tamen & reliqui omnes intelliguntur, qui nobis erant ignoti. Nihil enim difficile ab eo, quod est perfecte distinctum, id quod non tale est, inuenire.

De causis, & signis februm Ephemerarum.

CAP. 2.

ist. ca. p. t. diff. feb. cap. 2. r. 2. t. eris. cap. ultimo.

Stravit ut dixisset p. t. diff. feb. cap. 2. r. 2.

ist. ca. p. t. diff. feb. cap. 2. r. 2. t. eris. cap. ultimo.

Initium igitur sumemus à febris: quoniam tu in his præcipue curandi artificium habere cupiebas. Et primum quidem de his sermonem habeamus, quæ simplicissimæ sunt, quas Hippocrates ephemeræ, id est diarias, appellat. hæc vero sunt, quæ propter lassitudinẽ eueniunt, & ebrietates, atq; iras, furorẽs, atq; mœrores, atq; alias animi curas vehemẽtes. Et quæ ex inguinum inflammationibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt, præterquam si absq; vlcere fiant manifesto: tunc enim suspicionem asserunt, & nullo modo mites sunt. Et vigilię plerunque simplicem febrem induxerunt, sicuti frige factio, & exustio quandoq;. Atq; hæc omnes febres soluantur facillime. Oportet siquidem eos confestim ducere ad balneas, atq; ad aliam consuetam victus rationem: Quandoquidem qui per tritum illum sermone medicorum triduanum terminum admittunt, sæpius acriores febres effecerunt, quãuis & aliter præterea delinquant, quemadmodum cernis ex eis plures in quolibet ingressu delinquere ita, vt manufactas planè faciant ægritudines.

Sed cura quidem harum februm in promptu est, sed earum dignotio maiorem exigit diligentiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, scriptum reliquit, quare minus mirandum cõplures tantum in medicinæ operibus aberrare, quantum etiam cognitione falluntur. Sæpius, n. quidam ab initio casu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut sole exusti, aut frige facti, aut lassitudine oppressi, aut vigilias passi, aut ira concitati, aut quauis alia causa, quæ per se nocere natura sit apta, correpti: deinde totum in causa antecedente consistere, neq; aliam subesse dispositionem arbitrati, circa victum negligentius se habent adeo, vt se ipsos lateant in insanabiles, aut ægre curationem admittentes morbos prolabi. Hæc igitur ante omnia curare oportet, quemadmodum etiam Hippocrates admonet, non solum futura præcognoscere, sed præterita etiam atque præsentia. Nam & quod nunc præponitur, ad eam artis attinet partem, quod pro viribus manifeste trademus. Neque enim parua est differentia, si laueris iam ægotantem, & securum esse iusseris, aut eum per omnem custodiam securitatem que traduxeris. Cum igitur ad ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipsum sunt consideratio incipienda, deinde & ab alijs, adeo vt nec minimum aliquid omitamus: Nam vt magis aut minus ei, quæ sit ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum sit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febricitantibus signa, in pulsibus atque vrinis consistunt: His vero addere oportet, & quæcunq; alia circa faciem Hippocrates scribit: accubitus quoque, & respirationem, item ea, quæ per superiora vel inferiora excernuntur: Et siquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut operationem consistere videas (qualia ille mille in millibus scripsit) neque ex his vllum aliquid negligenter præter eas: hæc quidem omnibus febris communia sunt, itaq; etiam in simplicissimis, de quibus præsens est sermo, nihil horũ relinquere oportet. At postq; ex pulsibus, atq; vrinis febris naturam perceperis, cum pulsus nullum inflammationis signum habuerit, neq; omnino inæqualitas in vna arterię cõpulsione apparuerit, aut si hoc affuerit, omnino sit imbecille, vrinæ autẽ oĩno similes

G
αργα
ουνο

H

* ubiq. i. mor
At. ubiq. id est
speciem.

A similes his, quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt: tunc & ad omnia illa quæ antea à nobis sunt dicta, accedere oportet: Et cum veluti chorus quidam omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, si libeat, interrogare nūquid aliqua manifesta antecesserit causa: Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutione, statim oportet lauare, cum tunc certior tibi sit facta dignotio, & ex ipso solutionis modo. Nam articularum motus in hoc in totum assimilatur ei qui in sanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque si multum temporis inter primæ accessionis finem, & secundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis. In illis enim febris remanet signum: in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante. Plurimis vero earum & humidi quidam vapores, & quibusdam etiam sudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoque multo nunc meliores, quam circa febris principia videbuntur. Et si capitis aut alterius partis dolor simul inuaserit, neque hic amplius persistat. Egrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipsa signum, tanquam sigillum quoddam, ultra omnia alia signa, febris bonitatem tibi indicabit. Et si dum lauatur, neque horror quidam insolitus molestauerit, neque alia tristitia affuerit: & si post balneum deinceps bene se habere perseveret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque sine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, ut præsentia exigunt, modo. Nos autem, ut te non latet, eis causam quæ antecesserit solemus dicere, neque expectamus, ut illam egrotus anticipet enarrare: quod maximum est argumentum, illum non errare, qui talem sit adeptus facultatem. Si vero remanentibus adhuc animi affectibus consideratio habeatur, tunc ex pulsibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulsibus scripsimus. post hos vero & ab alijs dignotio est petenda. Quod si illi iam quidem cessauerint, remaneat autem dispositio, paruum quidem ex pulsibus habebis indicium earum, quæ febrem attulerunt, passionum: sufficientem autem tibi & sine pulsibus reliqua. Communiter quidem omnibus vrinæ rufæ adiungitur vero his qui propter tristitiam febricitant, acritudo potius, quam abundantia caloris: quemadmodum è diuerso, his qui propter furorem, sed & extenuatio corporis, in his quos tristitia, quam in his quos cura vexauit conspectior existit: oculorum præterea cæuitas, ac quædam inconueta decoloratio. hæc quidem sunt & in alijs, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis distinguere oportet: nam ex his etiam in sanis animæ mores possumus coniectare, at in egrotis, si quis diligenter inspicere queat, sunt indicia certiora. Sic quidem eos qui propter disciplinas, aut contemplationem aliquam diu cogitarunt, ab his quos tristitia corripuit, discernere oportet. At eos qui uigilarint, distinguit forma palloris: nam in ipsis facies est subtruncata, & oculorum motus manifestus, vix enim palpebras attollunt: inest etiam palpebris humiditas. Nam qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccatur. Cæuitas vero est commune accidens omnibus, mærori, uigilijs, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neque oculorum cæuitas, neque pallor manifestus, & plus caloris, atque celerius ex imo prorumpit, neque pulsuum magnitudo destruitur: quemadmodum in uigilijs, tristitia, & cogitationibus, quare hæc à furore apertissime distinguuntur. ab inuicem vero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est sicciore, quam in alia aliqua ephemera febre: Sed hoc quidem omnibus ex lassitudine febricitantibus commune existit in tempore accessionis donec consistit: post hoc vero pluribus, modo non sint supra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor ex intimo corpore effertur: quibusdam vero etiam postquam febris consistere desiit, siccitas perseverat: quod maxime accidit his quos superfluous labor oppressit, aut refrigeratis, aut à sole exustis simul cum lassitudine. Et quidem pulsus non eodem in utrisque modo se habent, quia parui quidem his sunt, quos superfluous labor vexauit: in alijs vero magni. Quæ vero cute condensata accidunt febres (condensatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim astringendi habet, & subito ei adueniente, veluti illi, qui aqua aluminosa se lauit, accidit) hæc quidem ex omnibus febribus solæ sunt astricta passio. Has vero tactu cognoscere licet: quemadmodum & arctes febres, & quæ ex lassitudinibus & combustionibus fiunt. Nam neque harum densitas hos queat latere qui tactum habent exercitatum, sed & caloris motus nescio quo pacto resurgit, qui mitis quidem in primo tactu sentitur: acris autem si plusculum tardemus. Non tamen & his vrinæ sunt rufæ, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiam quibusdam humecti magis atque prominentes apparent, quam hi qui secundum naturam se habent, neque sunt pulsus minores cuiusmodi in mæroribus, curis, aut uigilijs, aut valde immodicis exercitijs apparent. Febres autem, quæ ex inflammatione inguinum fiunt, pulsus habent maximos, veloces, atque frequentes: multusque illis calor inest: ac postquam febris constiterit, statim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidem, sed mitis: acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adest, atque ut plurimum facies rubicunda illis & magis tumens: vrinæque subalbide. Communis autem omnibus huiusmodi febribus est pulsus æqualitas, nam pauca admodum ex his febribus eam quæ in vno ictu inæqualitatem ostendunt, & neque ipsæ satis aperte ac manifeste illam præ se ferunt. Talia quidem sunt ipsarum indicia.

De curatione

Hoc dixit Gal. de casu febris quæ ob cæuis dominanciam fit, nam in his obseruatur ea quæ digori solent, faciliorem grauiam, siquæ iniquitatem quæ in uno res ictu efficiunt. 5. Lep. Ashen.

Vit. rorari ab Accuario
n. t. casu. uia. cap. i. q.

estrari vit. n. t. diff.
3. n.

lib. q. t. casu pulsuum

aliq. ligura motus ignari
uel ligari ex grauiam
affinitate dicitur cu. de. i. a.

Pal. solita ei.

Gal. de arte curatiua

De curatione febrium ephemerarum.

CAP. 3.

B

it furius lib. 5. methodij

CVrare aut oportet omnes quidē balneis. At qui ex densitate cutis, aut inguinū inflammatiōe febricitant, si in aere balnei immorari iusseris, haudquaquam nocebis: reliquos oēs quī citissime oportet ab aere semouere: si vero diutius in aqua immorari voluerint, permittendū. Oleo aut tepido & multo & manibus mollibus pfricare quā plurimū oportet, praecipue quōd ex lassitudine febricitant: secundo aut loco, qui meatus habent alstrictos: & tertio quī inflammatiōe inguinū patiūtur, saepius aut istos lauare oportet, in quantū contigerit. Cibū aut assumere qui ex lassitudine febricitant pnt multoties, non eque tū qui ex densitate cutis, aut inguinis inflammatiōe laborant: at his vtrūque tenuis victus est optimus, qui vero ex lassitudine febricitant, praecipue deuitent: sed & vinū potare quantū pnt conuincere, sunt permittendū. Mensura aut rō, quē admodū in alijs oibus, ex viribus & aetate sumit egrotantis, necnon & ex naturali tēperatura, & praeterea ex consuetudine, & anni tēpore, et regione, atque alijs huiusmodi. Qui vero ex inguinū inflammatiōe febricitant, arcendi sunt à vini potu donec inflammatiōe soluant. At quī cutis foramina habent alstricta, vel refrigerati sunt: si non multū hoc affectu laborent, neque plenū corpus habeant, non sunt à vini potu prohibendū, at qui pleniore corpore sunt, vel multū refrigerati, prohibere vitale est. Qui vero ex vigilijs, aut aliquo animae affectu febricitant, postquam balneaueris, cibo humectante ac boni succi reficere expedit. Vinū vero oibus, sed praecipue his qui vigiliā passi sunt, intrepide offerendū est, nisi capitis dolore pmanetur, aut pulsū venarū in tēporibus sentiant. Liqueat aut quē in alijs eadē cauenda sunt, sed & ijs qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinū est exhibendū: & qui furore febricitant, quā oīno ab affectu quieuerunt: prius vero periculosum vti vino. Tētare aut oportet & cōtrariū semper asserre ei, quod molestat: labori quidē, quietē: vigilijs vero, somnū: irē autē, & furorē, atque tristitiā, eā animi iocunditatem, quae ex sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus, percipit. Sic quī cogitatione laborat, oīno ratiocinationes omittat: & quī ex inguinū inflammatiōe febricitat, prius huius curationi intēdat, ac multo prius vlcēris vñ originē habuit. Hae quidē febriū ephemerarū indicia, atque remedia sufficienter se habeāt. Reliquae vero febres nonnullae ex inflammatiōibus, nonnullae ex humoribus accenduntur: & quae ex inflammatiōibus fiūt, sunt veluti quādam accidentia partiū phlegmone laborantiū: & morbus magna ex parte ab instrumento patiente denominat phrenitis, aut peripneumonia, atque pleuritis, aut aliquid tale. sed de his postea dicemus.

De febribus putridis.

CAP. 4.

G

it ea 6. aph. com. 4. q. b. in lib. 2. com. 6. ca. 7. 3. in lib. 7. com. 4. ca.

AT quae ex humorū putredine febres accendunt, hoc ipso nominant febres, & sunt non accidentia morborū, sed ipse morbus ex his vero nonnullae quidē sunt sine accidentibus, quae mitissime sunt: quādam vero simul cū accidentibus infestant. Nos vero de prioribus dicamus febribus, quae accidentibus carent: in quibus maxime si fieri possit primo die qualis sit febris an acuta, vel longitēps est cognoscenda: & vtrū ex his, quae intermittentes dicunt, an cōtinua. quae si primo statim die fieri non potest, secundo saltē formā inuenire est tentandū. quae si neque in hoc aliquid firmū aut stabile sciat, in tertio saltē aliquid manifestius apparebit. nā paucae omnino sunt, quae, ut exquisite dignoscant, quartum desiderent. Ego vero quae breuissime potero indicia explicare tentabo, ex quibus speciem febris intelliges: planius autem ac manifestius de omnibus alibi disseruimus.

Signa febris tertiana.

CAP. 5.

it ea 2. t. cris. ca. 2. t. diff. febr. uenobiq. cap. 3.

QUae igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero esse iudicabis, quae per circuitum infestant. Tertiana enim atque quartana in totum cum rigore faciunt accessiones, sed tertiana quidem in primo insultu cum nimio saepe rigore incipiunt. Quartanam vero non vidimus cum vehemēti rigore incipientem, sed post tempus magnitudo illi superuenit, praeter id quod neque statim ab initio haec febris solet inuadere, sed alijs, quae antecesserint, subsequi. Quartana itaque eas, quae errabundae aut erraticae dicuntur, insequitur. Quotidiana vero raro aduenit, quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto splene generatur: tertiana ex iecore laborante. Quae quidem cum valido rigore incipit, magis febris tertiana, quam aliqua aliarum febrium fore est. Si uero & alia, quae postea dicentur signa attestentur, hanc proculdubio in prima die tertianam esse cognosces. Quod si cum paruo rigore inceperit, tunc magis & alia signa attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum, atque quartana, sed etiam hemitertiana, id est semitertiana, aut aliqua alia ex cōtinuis esse potest. Alia vero signa & ex caloris qualitate & quantitate, & artiarum motu sumuntur: ex ipsa et rigoris qui sentitur forma, & anni tempore, & regione, & temporis statu, atque ex natura & aetate egrotantis, & ex praecedentibus causis, & his, quae cōcomitantur. Nā calor quidē multus & acris esse debet: pulsus autē magni, & saepe calidi, & vehementes, veloces, atque frequentes, omnis inaequalitatis praeterquam febrilis expertes: rigor autem, veluti si a re aliqua acuta: magis quam frigida, cutis pungeretur: cum hi qui quartanam, aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem sentiant: tempus autem anni aestiuum, sicuti & locus, & praesens constitutio calida: sit autem & egrotantis natura calidior, biliosior, & aetas iuuenilis, & exercitationes potius, quam ociositas antecesserint: magis deustio, quam frige factio: & parcitas cibi potius, quam crapula: vigiliae quoque, mœrores, atque lassitudines.

H in quidam cod. addunt, ppter phlegma

it ea 2. t. epid. par. 2. 7. ca. 2. t. 3. par. 5. 3. 3.

it in lib. 2. Rig. cap. 7. ca. 2. t. cris. cap. 3. ca. 2. t. diff. febr. cap. 3. ca. 5.

in antiq. qui busda haec non leguntur.

* Nota quod aliqui esse in quibusdam cōtinuis ut in Causone paruis quidam rigor fit, contingit. n. quae bilium cum cōmissionarum sia partium ne possit totam in vasis cohiberi, sed nonnulli ipsius extra vasa occidere ac residere, hocq. moderatum rigorem faciunt.

A lassitudines, & intensa cogitationes ad eundem perducunt effectum, quod si multos alios eodem tempore laborantes contigerit tertianis corripit febribus, hoc quoque maximū præter ea, quæ nup̄ diximus, signum erit, si cum hæc omnia affuerint indicia, aut saltem, quæ maxima sunt, & lōge præcipua, sitis quoque vehemens adiungatur, vomitusque bilis, aut sudor, vel utraq; superuenerint, tunc etiam aperte manifesta erit, si post hæc à febre quiesuerit homo, hac in quæ quæ in suo motu est, & omnibus nota, propria vero febrium inæqualitas in arteriarum motu relinquatur; tunc certissime poteris, esse tertianā febrē enūciare, æque ac si per tertium diē accessione fecisse vidisses.

Signa Quartana.

CAP. 6.

Quartana autem (nam & huius signa tibi scribere oportet) manifestissimum sui præbet indicium in principijs accessionum, quando rigēt adhuc qui quartana laborat. Nam eorum pulsus satis tardi sunt ac rari. Cum autem cōsistit febris, aut etiam augetur, necesse quidem est, ut veloces fiant atque frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas ac raritas, si additam velocitatem atque frequentiam accessioni, ratione perpendas. Etenim si comparaueris quartanæ febris consistentiam tertianæ consistentiæ, non paulo velociore atque frequentiores in tertianis pulsus ostendere arteriæ videbuntur. Et ipsius vnus motus inæqualitas in quartana febre eius formam ostendit: nam quæ omnibus communis est febribus, in vno pulsu arteriæ inæqualitatem in hac manifestissime licet comprehendere: multo enim velocius principium finemque motus inuenies quàm medium. Non tamen in tertiana ita se habet: breuis etenim in ipsa est velocitatis excessus, atque in consistentia præsertim. Verum & caliditatis indicia diuerso modo se habent: nam tertianarum calorem & æstum & veluti feruorem, in quartanis haudquaquā inuenies. Hæc igitur signa maxima sunt. Reliqua vero extrinsecus: nam neque hæc sunt omittenda: sed & ægrotantis natura est inspicienda, si in ea atra bilis abundat: & tempus quoque anni, si autumnus: & præsens constitutio, si inæqualis: sic vero & loci natura, & morborum peruagantium populariter: & si lien intumuerit, febrisque sine ordine antecesserit, & ætas senior quàm consistentiū, & si cum sudore febres delinant. In his vero bilis flauæ vomitus minime est expectandus quem admodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium est. At cum febris cessauerit, si adhuc signum febris remanserit, pulsusque his qui secundum naturam, rariore ac tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiusmodi febris.

Signa quotidiana.

CAP. 7.

Cebrem vero quotidianam vel ex his maxime signis agnosces: nam eius caliditatem humidior rem cum quadam acritudine esse oportet, non cum primum manus admouetur confestim occurrentem, sed per moram, nam quædam fumosa caliditas cum multo vapore commissa exire videbitur: cum magis ignis in multo humore suffocetur, quàm ipsum possit conuincere. Sed & his multo minores sunt pulsus pulsibus quartanarum, quàm istarum pulsibus tertianarum. Rursus vero tanto rariore sunt in quotidianis pulsus his qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarum: at tarditas in utrisque eodem modo se habet. Minus vero siticulosa hæc febris est: tantumque eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Lingua vero, & totum corpus sicillimum est in tertianis: at in febribus his humidissimum. Et vomitus pituitosi. Et quæcumque per venter excernuntur frigidiora sunt, atque humidiora, & crudiora, aquosiora, & pituitosiora. Vniuersum corpus denique in hisce febribus plenum crudis humoribus inuenitur. Ideoque ætatibus, naturis, annisque temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac sicca temperatura, nunquam vidit huiusmodi corripit febre. Pueri autem, & maxime paruuli, & ex his qui iam perfectum corpus habent, pituitosi, & habitus crassi, atque ocio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim, vtetes, à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atque ex anni temporibus hybernū, atque ex constitutionibus humidiores hanc præcipue afferunt febrem. Quod si etiam tunc populariter peruagetur, præter ea, quæ antea diximus, signa, hoc quoque non parum ad eam dignoscendam conducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminantur. Quare neque ad integram quietem manifeste (exceptis paucis) perueniunt. Urinæ vero quæ procedentibus ipsis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principijs videntur, febris etiam speciem indicabunt. Nam in quotidianis uel albæ sunt & tenues, vel crassæ & turbulentiæ, vel rubidæ. In tertianis autem rufæ vel subrufæ. In quartanis vero variæ quidem, sed crudæ omnes. Hæc quidem febrium intermittentiū sunt indicia.

Indicia febrium continuarum.

CAP. 8.

Febres autem continuas ex eo cognosces, quod nullum eis adest ex signis, quæ intermittentiis oportere adesse diximus. Et si citra etiā quatuor & viginti horas non cessauerit febris. Si vero inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia signa longius est tēpus ostēdit. Et quidem si & proprium febrium signum in pulsibus manifestum habuerint. Si vero & inordinatio, quædam vel inæqualitas ipsis, vel inconcinnitas adsit, & hoc etiam indicium erit simul magnitudinis ac continuitatis. Si vero in hoc statu permanentes, tertio diē maiorem accessionem ostenderit, aut excrementa & urinæ omnino crudæ apparuerint, nō possunt huiusmodi febres ad septimum

*Vit. c. 2. t. diff. feb. cap. 5.
et 2. t. cris. cap. 3. et 4.*

*Vit. c. 2. t. diff. feb. cap. 5.
et 2. t. cris. cap. 5.*

Vit. c. 2. t. cris. cap. 6.

Gal. de arte curatiua

septimum diem terminari. Si vero & quarta dies tertiæ diei similis fuerit, & febris quodammodo submersa, neque facies, aut reliquum corpus collabatur quicquam, huiuscemodi febris ad longius tempus extendi consuevit. Tales quidem sunt differentia earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem earum deinceps scribetur: primum quidem intermittentium, deinde continuarum. Ex intermittentibus vero breuissima quidem ac mitissima est tertiana. Longior autem ac quantum in ipsa est, haudquaquam periculosa, quartana. Quotidiana vero, longa, & non sine periculo. Quare ab initio statim ad vniuersum ægritudinis tempus inspicientes, rationem victus instituimus. Nam ægritudinibus, quæ acute sunt, ac celeriter ad statum veniunt, & si valde tenuè victum exhibueris, haud magnum afferes detrimentum. Quæ vero sunt diuturniores, nisi ab initio grandiori cibo reficias, hominem cum morbo pariter perimes, aut intempestiue victus modum commutabis. Neque enim oportet statu aduentante grandiore quam prius cibum offerre; sed contra potius, tenuissimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad statum referuare. Hoc igitur in omnibus febribus cõmune præceptum. Sed oportet præterea quæ singulis febribus intermittentibus propria sunt considerare. Veluti confestim in tertianis (neque enim male ab his initium sumendum) primum distinguas, si exquisita sit febris, & (vt quispiam diceret) legitima; aut non exquisita, sed velut notha: nam quæ exquisita est, non longius progreditur quam ad septimum circuitum, præter id quod est minime periculosa est. Alteram vero, quæ non est exquisita, vidi quãdoque cum in autumno incepisset, in vere desinere. Deinde vero, vt par est, in tempore adeo longo, tũ quia ægrotus medici præceptis parere noluisse, sed in aliquo deliquisset: tũ quia ex hyeme lesus esset, lien valde intumuit, & præcordia flatibus sunt oppleta; & iam subtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præsertim circa crura: adeo vt nobis de iuvene dubitare cõtigerit; ac maioribus vt remedijs fuerit necessarium. Sic igitur nihil simile habet huiuscemodi tertiana cum exquisita. Quare & ab initio eas distinguere oportet, quantum enim natura differunt, tantum rationabile est rationem victus permutare. Vt igitur eas optime sciamus distinguere, quæ adolescenti acciderint, mihi sat erit scribere, quæ veluti quoddam exemplum, ac monumenta tibi futura sunt earum, quæ non exquisitæ tertianæ sunt. Erat tempus anni medium inter occasum pleiadum & æquinoctium antecedens: inceperat autem febris cum horrore adolescenti circa aurorã ferẽ, vt neque in caliditate similis tertianæ videret, neque in pullibus. sed neque vomitus bilis subsecutus est; neque sudor sufficiens, præterquam quod in die secundo tantũmodo circa horam tertiam quidam pauci humidũ vapores exierunt: ex quibus febris quidem transpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa vesperam expers febris videret, nam febris lignum satis manifestum in pullibus manserat: in reliquis vero circa vesperas satis bene se habebat, & per totam pariter noctẽ. Rursus vero circa tertiam diei auroram secunda accessio facta est, omnino præterquam in tempore similis primæ: nam nocte supueniente paululũ aut diẽ vapores humidũ exhalauerunt, ac circa quartã diei aurorã febris cessauit. Ac reliquo deinceps autũni tempore atque hyemis quo ægrotauit, alia omnia & hora accessionis & solutionis febris eundem modũ seruauerunt. Agebat autem adolescens circiter decimum octauũ ætatis annũ, albus aspectu, & pinguis, qui sepius antea in ocio degerat, et crapulis balneisque plurimis & repletionibus vsus erat. quare neque bene cibos cõcoquebat, simul autem aduenit ei durus pulsus, in prima quidem die atque secunda mediocriter: in tertiã autem & quarta atque sequentibus vsque ad septimã, ad tantam peruenit duritiẽ, vt quispiam, qui soli crederet pulsũ, multorum fore mēsum ægritudinem iudicaret. talis autem perdurauit vsque ad vernũ æquinoctium, in quo cœpit mollescere, & rursus postea quadragesimo die omnino æger à tertiana est liberatus, tendente paulatim ad mollitiẽ pulsũ, ac minore quotidie fiẽte accessione, vrinisque bonam habentibus sublidentiã: etenim hæc quoque in priore tempore erant admodum crudæ. Talis quidem est tertiana, quæ alteri exquisitæ maxime contraria existit. Reliquas vero intermediãs haud numero paucas, ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quæ enim in principio sermonis tertianarum febrium indicia scripsimus, si omnia affuerint, exquisitã reddunt tertianã: cuius accessionis tempus breue est, quatuor nimirũ horarũ, aut quinque, aut sex; aut (quod longissimum est) vndecim, aut duodecim. Huiuscemodi præterea febrium vrinæ, tertio die, aut ad summũ quarto coctionis signum ostendunt. Hoc pacto quidẽ exquisitã, aut non exquisitam tertianã cognoscas: eadẽ quoque ratione & quartanã & quotidianã. Cui. n. omnia insunt indicia, quæ in quartanis febribus antea scripsimus, hæc vera atque exquisita quartana est: cui vero minime, spuria est, & nequaquã exquisita: & quotidiana quoque cui omnia, quæ diximus insunt, exquisita est: cui autem non, non exquisita. Non igitur sicuti exquisitæ quotidianæ & quartanæ, ita est non exquisitæ, sunt diuturnæ. Hæc quidem in his qui per circuitum quendam febricitant, oportet considerare. In alijs autem febricitantibus vrinas atque excrementa atque vniuersum corporis habitum inspicere oportet, calorem quoque, atque articularũ motum, & quæcunque alia præter hæc Hippocrates, & longus vsus inspicere iubent: veluti regiones, anni tempora, constitutiones, & ætates, corporũ tẽperaturas, consuetudines, & causas antecedentes, & quæ simul cum morbis inuadunt, & quæ in medio tempore apparentiam totum, vt cuique videatur, admonitũ est, non in re vera ita se habet: nam quoddam maximum est inter hæc omnia, breue tamen dictũ, nondũ scriptũ est. Quid vero hoc est? morbi quãtitas ac virium, res quæ ad eam

*vict. hic stephania sehon.
ca. 11. Acharchinon.*

*in cõtinu
febribus*

Gal. de arte curatiua

vero non exquisitis, neq; statim circa initia balneare expedit, sed cum iam coctionis signa appa- **B**
 ruerint, neq; quotidie cibum oportet exhibere, sed satis est alternis diebus. Quies vero, & calefa-
 ctio circa præcordia iuuant, & sorbitiones concoqui faciles, & clysteres non admodum molles.
 Quod si sanguinè mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittendū, sed ab initio statim adhibita earū
 rerum, quas leis, distinctione, tm mittendum, quantum presens exigit status. Sit aut totius victus
 ratio, non quæ humectet atq; refrigeret vniuersum corpus, qualis in exquisitis exhibetur tertia-
 nis, sed & aliquem modum assumat ad calefaciendum, atq; incidendū. Plurimum igitur eos iuuat
 pitillane succus, pipere adiecto; vel etiam hysopum, vel origanum, vel spicam nardi, multa aqua
 infundens & decoquens ad bibendum propina, & quæcunq; alia quæ cient vrinam, præter quā
 illa quæ supra modum calefaciunt atq; exiccant, maxime vero post diem septimam danda est iu-
 giter absinthij coma. Et qdem oxymeli potione plurimos iuuat; & aliquid ex his quæ molliter
 ventrem subducunt, quibus me assidue vti nouisti. Vomitus autem post cibum adeo his, quibus
 hæc febris perdurauerit, utilis est, vt multos sciam solis vomitibus statim fuisse curatos.

Quartanarum curatio.

CAP. 11.

Deinceps de quartanis dicemus, quas etiam ipsas ab initio mediocriter ac leniter tractare
 oportet, nullum forte medicamen aut euacuationem exhibentes, nisi forte sanguis vehe- **F**
 menter superabundans appareat. Et si vena incisa, is qui fluit niger videatur ac crassus (præcipue
 vero in his qui liene laborant, huiuscemodi visitur) audacius mittendus est: q; si flauus aut tenuis
 apparuerit, statim supprimendus. Venam vero secare oportet, vel interiorē, aut eam quæ est in
 sinistro cubito, mediā, & victū deinceps instituire minime statuosum, & optimum, ventrē, quan-
 tum possibile est, mollem facientes his quæ vsitata sunt. Quod si hæc nihil proficiant, clysteribus
 vtendum est, à principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus. Arcendi sunt autem à
 carnibus porcorum, atq; ab omnibus edulijis, quæ tenacia sunt, & tardum habent exitum; ac quæ
 refrigerant exiccantq; corpus. Vno vero vtendū est albo ac tenui, ac mediocriter calido, & vo-
 latilibus quæ boni succi sunt, & non in paludibus degunt. Pisces autem adhibendi concoqui faci-
 les, mollibus carnibus nihil tenax habentibus præditi. Vtendum est autē fallis, & sinapi. Et cer-
 tis diebus id medicamen, quod dia trion peperon vocatur, vel quod diospoliticum, est assumē-
 dum; & si quotidie piper tantum cum aqua biberent, recte etiam facerēt. A frictionibus autem,
 & ambulationibus, & balneis, atq; alijs vsitatis non sunt penitus prohibēdi: & si omnino possent
 à balneis abstinere, solis cōtenti frictionibus, q; plurimum ex eo iuuamen admitterēt. Et si quar-
 tana febris breuis sit, neq; admodū violenta, nihil nocuerit si diebus interiectis ad consuetā exer-
 citia se transferant. Hæc quidem ab initio & vsq; ad statum sunt peragēda. Si vero in statu morbi
 præcipue ægrotus esse videatur, tunc subtilioris victus ratio est adhibenda, q; ante, vel postea.
 Statim vero præcipiendum est, vt diu conquiescat, ac visceribus prouidendum vngendo atq;
 emplastrando ijs quæ mollire ac laxare possint; deinde medicamentis vtendum, quæ ciendi vri-
 nam vim habent. Et si coctionis morbi indicia apparuerint, tunc purgare oportet ijs quæ humo-
 res atros exinanendi vim habent; non semel tantum, sed sæpius, si fuerit necessarium. Vtendum
 autem & vomitibus post cibum, tunc continue: & si nihil prohibuerit, elleborum albū est exhi-
 bendum, primum quidem permittum radiculis: q; si nihil fecerit, elleborum ipsum. Qui vero ne-
 queunt euomere, hi per inferiora valentius sunt purgandi; & his postea medicamen confectum
 ex viperis in potu dandum, & alia quæ ad huiuscemodi febres commendantur; ex quibus est &
 illud nobis familiare præ cæteris laudatissimum, quod succum cyrenaicū recipit. Quicunq; vero
 ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerit, aut omnino ante statum, quartanam quæ erat
 simplex, sæpius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem ac difficiliorē: ex duplici autem tripli-
 cem, aut omnino ambas difficiliores maioresq; reddiderūt. Noui autem medicum qui ausus est
 homini qui triplici quartana laborabat, medicamen ex viperis exhibere, qñ nondum morbus in **H**
 statu esset, deinde (vt par est) auctis omnibus, febris continua subsecuta hominem occidit.

Quotidianæ curatio.

CAP. 12.

Quotidianam autem cum volueris curare, vtere oxymelite, & post primos dies, & illis **†**
 que possunt vrinam valide ciere; & vniuersum totius victus caput sit ad incidendum
 efficacius. Circa statum vero, de ventriculo est habenda sollicitudo, ac de eius ore præ-
 sertim deinceps iubendum est, vt post radículas, & cibos assumptos euomat; his etiā quæ pituitā
 subducunt, vtendum. Reliquā vero victus rationē ad cōmunes intētionē inspiciens inuenies.

Curatio febrium continuarum, quæ carent accidentibus.

CAP. 13.

Continuas autem febres, quibus quidem status morbi nō vltra septimam futurus est, & vi-
 res validæ sunt, atq; ætas præterea consentit, his qdem admodum exquisitis & tenuis vi-
 ctus est instituendus. Quibus vero vel status totius morbi vltra septimam, vel vires inualidæ, hi
 ab initio solidiori cibo sunt reficiendi; prope vero statum, tenuiori. Cum aut iam adest status, te-
 nullimum victum seruare oportet; deinde rursus assidue solidiorem, ac simile augmentum effi-
 cere illi quod ante statū fiebat decremento. Sanguinè vero mittere oportet & ob morbi magnitu-
 dinem; & quibus rubor multo plusq; natura coueniat, & maior q; p consuetudine totius corpo-
 ris

al. hic nota Alu. in all.
 lib. 12. cap. 6. pag. 593.
 pro Gal. quæ vlt. Amicenna
 Fen. q. 2. cap. de cura homi-
 niu.

id. Alu. in all. lib. 12. cap.
 6. q. Gal. hic reprehendit.

hæc. nō post cibum,
 sed accessione inapiente.

id. ea t. præcognis. ad posthu.
 cap. 6. q. 2. fol. 214. r.

Gal. in his nota Alu. ibidem
 cap. 6. pag. 593.

*Codices gres-
 ci ipressi & ma-
 nuscripti oēs,
 Oribasi, Paus-
 lus, Aetius, &
 Tralliani hoc
 Galeni repres-
 hēdēt, legūt
 humectant.

† Al. primis
 diebus

Aris tumor, & venæ eminentes atq; extensæ, his omnibus est auferendus, nisi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ supra commemorauimus, prohibuerint. Quod vero humidus victus in febris acutis omnibus iuuat, dudum recte dictum est. Succum igitur pituitæ his quibus non accescit, exhibere oportet: & melicratum quibus non bilefcit: & sorbitiones ex alica, & panem ex aqua, & quæcunq; alia eandem, aut similem vim habent. In his vero quæ præter modum calidæ & estuosæ sunt, cum primū videris coctionis signa, tunc audacter aquā frigidam potandam exhibe: Modus vero in quantitate seruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, & natura, & consuetudo etiam exposcit. Talis quidem est, vt in vniuersum dicam, febrium quæ accidentibus carent, curandarum ratio.

Februm, quæ cum accidentibus affligunt, curatio.

CAP. 14.

† Tal. legitur nō adlit

Quæ vero cum accidentibus sunt, non æque simplicem exigunt curationem; at pro viribus metiendum est quanta sit febris, quantum ue ex accidentibus periculum imminet, atq; ad id quod vehementius ac difficilius est, intendēdū, non posthabita omnino etiam alterius cura. Age enim si quis febricitet, & adlit plethorica dispositio, verum ex recentibus cruditatibus sit, ac morsum sentiat afflictoq; os ventriculi; vel si etiam humorem ali-

Bquem malum euomuerit, & in huius transitu non parum fuerit offensus, adeo vt grauiter se habeat atq; anxie: Nunquid hic ad febrem respiciētes, solam multitudinem euacuare tentabimus? (quod alioquin sine molestia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus; ac deinde postq; circa hoc bene se habuerit, quam contigerit totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidem ita agendum videtur. Multos itaq; sæpius vidi, qui ita affecti erant, quosdam interisse, nō nullos ad extremum periculum fuisse perductos, cum medici eos euacuare tentassent antequam os ventriculi corroborassent. Sed neq; si fuerit febris cum profluuio ventris, alia est opus euacuatione: verum hæc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione. quicunq; enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrē mouere tentauerūt, in grauiora pericula duxerūt. Sed neq; si quis simul & distentiōe neruorū laborauerit, & sanguinis egerit missione: neq; huic tantum semel mittere oportet, quātum exigit morbus: sed aliquid etiam accidenti est relinquendum: cuius causa sæpe sudores eueniunt, & vigiliæ molestant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam si vehementissimæ vigiliæ aut dolor intensus ægrotum

Vit. ca. q. d. rae. uice. ca. ii. b. i. fol. isi.

† Multi cod. graeci legunt. nobis in p. r. q. s. y. vitro in r. p. parafr. & c. i. qualis hoc an. no fuit tēpore medio & c.

Cinfestant, cauendæ sunt subitæ ac multæ euacuationes. Ipsa præterea ambientis aeris temperatura, loco accidentis cuiusdam habenda, quādo exquisitè calida ac sicca fuerit, & qualis est tēpore medio iter Canis ortum & Arcturi. Atq; ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum statu cogitantes, sanguinem abstulerunt, interierunt. Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem sanguinem mittere est formidandum: cum non ignoremus, non parua ex similibus sequi pericula. Interierunt autem nonnulli, qui in calidis admodum constitutionibus non recte euacuatī sunt, ex syncopa vocata, & dissolutione: in frigidis vero, cum accessiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neq; in locis supra modum calidis, aut frigidis sanguinem mittere audemus. sed si regio ipsa & temporis status consentiunt, omnino abstinemus: cum vero non consentiunt, euacuamus quidem, sed multo minus, quā si neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ægrotantis ad patiendum facilitatem considerare est necessarium: multi enim neq; vnquam sunt euacuatī, neq; euacuationem vllam integram, aut inediā longam possunt perferre: sed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatem facile incidunt: quidam vero os ventriculi male affectum habent, adeo vt cibos abhorreant: quod si eos cogantur assumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ægrotantis temperaturam contemplari oportet: quicunq; enim calidi & sicci natura sunt, hi omnes facile ab integris euacuationibus offendunt. Et consuetudo quoq; non parui momenti est tum ad omnia alia, tum præcipue ad euacuationis indicationem: quidā, nunq; antea fuere euacuatī, neq; vnq; euacuationem integram pertulerūt, & multis cibis vli sunt: nonnulli contra, neq; multis cibis vli fuerunt, & euacuationibus sunt assueti. hos igitur intrepide euacuare oportet, quando & reliqua etiam consentiunt, cæteros vero (nempe insolitos) nec si omnia alia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus considerare oportet: nā qui densa & solida carne constant, his habitus haudquaquam facilis pati. quare non oportet vereri ipsos euacuare ex toto, si quidem & alia id iubent: sed qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem, hi mirum in modum sunt ad patiendum habiles. quare & si reliqua omnia sanguinem esse minuendum persuadent, non tamen id facere audendum est, sed & alijs euacuationibus, quantum moderate & caute fieri potest, vtendum est. Eodem modo & quicunque supra modum crassi sunt, aut macilentī: nam & his venam incidere cauendū est, aliasq; euacuationes integras vereri oportet. His etiā & ætas annumeranda est veluti accidens quoddā, quod prohibendi integram vacuationem vim habet: neq; n. pueri, neq; seniores hanc sine noxa tolerant. Hos igitur oēs quos diximus, vbi dispositiones hortentur, non semel, neq; ex toto, sed paulatim oportet euacuare inedijs moderatis, & frigidioribus, & clysteribus mollibus, humectantibus.

Vit. Hip. ca. Gal. q. ap. s. ca. Auic. q. p. cap. 5. ca. q. d. rae. uice. ca. ii. b. i.

Vit. ii. meah. cap. iq. ca. in lib. d. sang. miss. cap. ca. q. d. rae. uice. in auic.

Gal. de arte curatiua

tionibusq; & cataplasmatibus, & balneis: quorum singulorum indicationes rursus ab ijs, que antea diximus, sunt assumenda. Ita etiam si quando duo contraria accidentia consequantur, inspicere oportet utrum eorum sit fortius. Eodem modo si duo morbi eundem hominem obsederint, qui inuicem pugnant habent indicationes: nam & tunc quoq; aduersus id, quod magis urgeat, instandum; neq; alterum omnino negligendum. **E**as vero que habentur ex accidentibus & morbis indicationes, non simpliciter, sed secundum causam, a qua singula fiunt, considerandum: qualia sunt defectus animi, & dissolutio. Nam consuevere medici de vna re hac duo nomina dicere. Est vnum quidem res ipsa, cuius sunt plures cause. Nam animo deficiunt & ex choleris nominatis & ex profluuijs ventris, & difficultatibus intestinorum ac læuitatibus, & muliebri fluxu, & vulneribus, & sanguine per ora venarum, quas Græci hæmorrhoidas appellant, emanante, aut per superiora educto, aut per nares, aut alios meatus, & ex enixarum purgationibus immoderatis. Nonnunquam vero & vehemens cruditas, animæ defectum attulit; & tunc præsertim, cum ventrem supra modum soluerit. Et qui bulimus appellatur, nihil aliud est quam animæ defectus. **O**mnem præterea, que ex vtero provenit, strangulatione, defectus animi antecedit; sicuti ad vteri versus superiora recursus, & ad latus inclinationes, atq; inflammationes plerunq; consequitur. Antecedit autem morbum attonitum, & comitalem, cum malignus existit, & dissolutiones, & syncopen, & tabem. Sed & in principijs febrium non admodum paucarum aduenit, & tunc præsertim, cum supra modum aut siccum, & squalidum, aut plenum immoderate corpus extiterit. Et nonnunquam etiam simul cum febre incendente atq; maligna inuasit. **E**t quibus extremæ corporis partes in principijs febrium plurimum sunt refrigeratæ: & quicunq; ob inflammationis magnitudinem vel hepatis, vel ventriculi, vel stomachi febricitant: his etiam in principijs accessionum animi defectus adueniunt, illis præsertim, quibus humores crudi & incocti redundant, aut qui aliquam præcipuam partem obstructam habent. **A**nimo etiam deficiunt quibus os ventriculi male affectum est, aut humorum vitio mordicatur; aut crassis, vel lentis, vel humidis, vel frigidis humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehementibus animæ affectibus animo defecerunt, sed præcipue senes, & qui alioquin sunt imbecilles. Etenim plures eorum tri stati, aut lætati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita affectis haud in tempore superuenientes, animi defectum inducunt. Sicuti & qui magis robusto sunt corpore ex immoderatis sudoribus idem patiuntur. Et si abscessus quispiam rumpatur vehementer ei, qui non admodum robustus sit viribus: ac tum præcipue, cum materia simul tota ad ventriculum, vel ventriculi os, aut thoracem defluerit: Et si quando etiam nos abscessus secantes totum simul emittere pus tentauerimus, animi defectum subsequi est necessarium. **E**t si quædoq; purgantes, aut clystere abluentes, aut quomodocunq; euacuantes, id aliquo modo vehementius quam oporteat egerimus; neq; enim in morbo intercute tota simul superfluitas (quæuis sit præter naturam) potest sine noxa euacuari: sed tunc quoq; necessarium est hominem deficere animo. **A**t vero ex vehementia dolorum veniunt dissolutiones, cum morsus quidam ac tormina, aut ilei, & aut intestini crassioris affectus subito accidunt. Sed & nervus percussus, & musculi caput animi defectum intulerunt; & maligna in articulis vlcera, omniaq; gangrenosa & depauperata, & immoderata frigiditas, atq; caliditas, vitalisq; roboris dissolutio. Hæ quidem sunt defectus animi cause. **S**ingula vero earum propriam curationem desiderant, & de omnibus quidem non contingit nunc scribere: nam que passionibus assident, sine illis curari non possunt. **T**antum igitur in præsentem sermonem de ipsis dicemus, quantum quispiam de eis edoctus, possit ijs, que repente ingruunt, accessionibus occurrere: Veluti quod eos qui ex choleris, & ventris profluuiis, & multis alijs vniuersim factis euacuationibus dissoluitur, aqua frigida spargere oportet, & nares apprehendere, & os ventriculi perfricare, ac iuberè vt euomant, stomachum irritando digiti vel pennæ immisione. sed neq; malum manus, & crura alligare: oportet autem nexus fieri plures ac fortiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes: quemadmodum quando per ora venarum hæmorrhoidum sanguis profluit, aut ventris profluuiis adsunt, aut cum per vteros exeunt in mulieribus menstrua: nam si tunc crura fortius ligentur, sæpius aliquid ad partes inferiores attrahitur: Contra autem sit in fluxibus sanguinis factis per nares, atq; vomitibus, in quibus crura sunt vehementius alliganda. **E**t quidem quibuscunq; in vulneribus sanguis emanat, eodem modo si ex superioribus partibus accidit, inferiores: si ex inferioribus, superiores vinctis sunt astringenda. Situm quoq; aliquem in aduersum tendentem parti expedit inuenire, non tamen hoc multum fiat, nam si nimium tendatur, atq; ex hoc fatigetur, nihilominus irritatur, quod si inclinaret ad eundem locum. In vniuersum autem, aut ad communia membris patientibus in aduersum trahere oportet, aut ad eas in quibus est euacuationis origo. **A**tq; ideo vehementes euacuationes, que ex vteris fiunt, cucurbitule iuxta mamas appositæ statim sedant, que vero ex naribus, hepatis ac spleni secundum nares patiente: quod si ex ambabus naribus subito ac multus sanguis efflueret, vtriq; visceri sunt adijcienda. **V**inum etiam aqua frigida temperatum curat eas, que ex magnis fiunt euacuationibus, dissolutiones, & tunc præsertim, quando ad ventriculum fluunt humores. Sed aduertendum est, an aliquid sit, quod prohibeat huiusmodi exhibitionem, veluti si aliquod vnum ex visceribus

*Ita etia. d. vna. uice. in
Hæm. com. q. 7. ca. p. 7.
Ponsag. ex pub. cap. 2.*

aphor. 50.

*Ita Hæp. 3. d. vna. uice.
Hæm. q. 7. fol. 131. E.*

*κατακλιση
δυσωσος est in
pleriq; codici
b. græcis. q. 7.
aliqui κατὰ
κλιση δυσωσος
habet. qui
tamen inferior pro
pe sine capitis
ταυ κατὰ κλιση
κατακλιση ut reli
qui etiã codi
ces, habet.*

*† Alij vertunt
agbus humor
decurrit.*

- A** visceribus inflammationem patiat, aut caput vehementius doluerit, aut passio aliqua, quæ de-
 lirare cogat, affuerit, aut febris incēdēs in morbo crudo. magna enim & quasi insanabilia ex po-
 tu vini in huiusmodi affectibus nocumenta proueniunt. Quod si nihil prohibeat, postmodū
 ægrotantis naturam, & consuetudinem, & ætatem, & ambientis aeris temperaturam distingue-
 re oportet: ad hec enim respiciens, vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam qui assueti
 non sunt potare frigidum, aut manifeste ex ipso offendunt, & quicumq; natura sunt frigidiores,
 & qui in extrema sunt senectute, & loco natura degunt frigidiori, & tempore hyberno, cauere
 frigidum oportet. at qui contrario modo se habent, hisce intrepide offerendum est. Sit vero vi-
 num in fluxionibus quæ ad vētriculum fiunt, calidum & tenue, quale Lesbium: in sanguinis aut
 fluxibus crassum ac nigrum & acerbum. Iplis vero locis imponere oportet, veluti ventriculo, &
 vtero, & stomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti, præter hec,
 illa etiam quæ refrigerant. Et quibus in summis partibus, & in naribus vena aliqua disrump-
 ta est, medicamen aliquod ex ijs quæ sanguinem supprimere possunt, imponendum. Balneæ vero in
 fluxionibus quædem ad ventrem apertissime sunt, sanguinis vero fluxum acriter irritant. Et quicumq;
 ob sudoris multitudinem animi defectum patiuntur, his etiam plurimum nocent: horum enim
B adstringere oportet, ac refrigerare, non laxare cutem: & vinum frigidum præcipue his exhibe-
 re, & nihil omnino calidū offerre. Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet, neq; cogere ad
 vomitum, neq; vilo modo mouere: Ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoq;
 domus alterare frigida atq; astringente qualitate, myrtorum folijs, vitium capreolis, ac rosis pa-
 uimentum consternentes. Nihil vero horum confert, vbi ad ventrem fluxiones fiunt, nam quo
 magis cutem densaueris, tanto ipsæ magis augetur. His igitur, qui ex euacuationibus dissolu-
 tur, ita confestim succurrendum est: At qui ex multitudine, non ita. Verum in illis artus quàm
 plurimum fricare oportet, calfacere, atq; alligare: A vino vero & cibis abstinendum, & balneis
 etiam, si febricitauerint. Sufficit aut si eis dederimus melicrati potum, in quo ebulluerit thymus,
 vel origanum, vel pulegium, vel hysopos. Cōuenit quoq; oxymel, & ligare ac fricare manus,
 potius, q̄ crura. Et quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur, non aliter curandæ sunt, exce-
 pto oxymelite: fricare etiam atq; alligare magis crura oportet, q̄ manus. Et quemadmodū in mul-
 to effluxu cucurbitas iuxta mammæ imponimus; sic quibus sursum, aut in latus tractus est vterus,
 inguinibus, & coxis adhibebimus: & naribus quidem ea quæ foetidissimum odorem habent: vtero
 autem odorata, & ea quæ laxare, ac calefacere possint medicamenta afferemus. Si vero os ven-
 triculi fuerit imbecille, atq; ideo animi sequatur defectus, ea quæ roborandi vim habent, oportet
C emplastra adhibere; quale est, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloë, ac mastiche:
 madefacere aut ijs quæ constant ex absinthio, & oleo melino, & mastichino, & nardo, & cenan-
 the, & vino. Et si ipsum estuet, miscere ex refrigerantibus aliquid, veluti cucurbitæ succum, atq; la-
 ctuce, & portulacæ, & solani, & sereos, & vuæ acerbæ: hæc quidem non solū refrigerat, sed etiam
 astringit. Aqua etiam frigida æstuantis ori ventriculi plerūq; pdest, si in tempore detur, alioquin
 plurimum obest. Atq; ijs qui ventriculi os imbecillū habent, vinum calidū potius oportet exhi-
 bere, si nihil sit aliud quod phibeat. Plurimū vero iuuat eos qui ita laborant, etiam frictio extre-
 morum. Quod si ex his remedijs nihil melius se habuerint, exæstuantibus quædem, q̄ primum ad bal-
 neas ducere oportet: qui vero aliquid frigiditatis sentiunt, medicamen dia trion pepereon nomi-
 natum, atq; ipsum piper solum, atq; absinthiū bibant. Qui vero ex vitiosis humoribus os ven-
 triculi mordicantibus dissoluuntur, hos post aquæ calidæ, aut hydrei potum fac euomere: q̄ si
 difficulter euomant, prius concalefacere oportet quæ os ventriculi circumstant loca, & manus, &
 pedes: quod si neq; hoc modo possunt euomere, digitos aut pennas demittēdo irritare oportet:
 q̄ si neq; sic euomant, rursus his oleum calidum quàm optimū exhibendum. Solet autem sæpius
D oleum non solum ad vomitum irritare, sed etiam ventrem molliorem facere, est autem & hoc
 præsentibus rebus non parum vtile: quare nisi sponte accidat, arte procurandum est: præcipue
 vero & glandibus suppositis hoc tentandum est facere: quod si ex istis facilius fiat, etiam absinthij
 comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atq; deinceps vinum: ac omnibus mo-
 dis membra oportet corroborare partim ijs quæ extrinsecus apponuntur, partim absinthij potio-
 nibus; non tamen id in principijs faciendum suadeo, sed postea, quā partes, quæ circa aluum sunt,
 fuerint expurgatæ. Quando vero adhuc humores in ipsis continent, nondum astringere, sed tūc
 concalefacere (vt antea diximus) cōuenit. Vbi vero multa pituita frigida in ore vētriculi fuerit
 aceruata, fouere quædem plurimum oleo, in quo absinthium ebullierit; postea vero etiā melicratū
 exhibere, vel hysopum, aut aliquid simile infundendo: Dandum etiā oxymeli, aut piper, aut dia-
 trion pepereon, aut diapoliticon medicamen: Et vniuersum victus rationis caput incidēdi vim
 habeat. Quæ vero ex nimia frigiditate veniunt exolutiones, eodē modo curandæ sunt, quo bu-
 limi, omni modo calfaciēdo: vinū igitur eis exhibere oportet calida tēperatam, ac cibos q̄ calefa-
 ciēdi naturam habēt, fricareq; ac calefacere ad ignē simul. Quæ vero ex nimio calore accidunt,
 ijs quæ refrigerandi, ac corroborandi vim habēt, curandæ sunt: hæc vero maxime eueniūt ijs q̄ in acre
 suffocante ac balneo cōmorant. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & fla-
 Septima Classis, nnnnnnnn iij bellaueris

In margine
 cuiusdā codi-
 cis legit, q̄v ēv
 maramū. i. ve
 lut in declina-
 tiōe, q̄ est ve-
 luti declaratio
 illius dictionis
 in tempore.

bellaueris ad ventum conuersos, & os ventriculi perfricaueris atq; agitaueris, ac postmodū vi-
no ciboq; refeceris. **B** At qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris mali-
gnitatem animi defectum patiuntur, & in principijs accessionum refrigerantur: his artus frica-
re fortiter, & calefacere, cruraq; ac manus alligare, ac vigilias, cibiq; & potus omnimodam ab-
stinētiā præcipere oportet. Optimum vero in his quid futurum sit præcognoscere, atq; hæc
ante accessionem facere anticipare. Eos etiā qui ex siccitate in principijs accessionum syn-
copam sunt incursum, optimum est præuidere: nam si duabus aut tribus horis ante accessionem
exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Oportet autem cibos esse cō-
coqui faciles, & ventriculo aptos. Quod si magnum imminere periculum fueris suspicatus, vinū
dare anticipabis, vinūq; præsertim in alicam elixatam infusum: quod si aliquid† {panis loco ali-
cæ} exhibueris, idem valebit. **A**t si mediocris syncopa expectatur, vino parcendum: sufficit enim
† At panis ex alica
tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum astringentem cibis admiscere:
& si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium
fructibus vtī. hæc quidem faciēda sunt, siquid futurum præuideris. **A**t qui ex inopinato in peri-
culum inciderint, vinum calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ
calidæ. Nam si ijs qui ita affecti sunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo
syncopam patientur, verū etiā penitus strangulabuntur. **F** **A**t qui animo deficiunt ex membri
principalis obstructione, his oxymel dare oportet, atq; ex hyssopo, origano, pulegio, & melle
potum; cibosq; incidendi naturam habentes: nam crassi ac tenaces magnas in similibus afferunt
noxas. Sed neq; deterius fuerit artus perfricare atq; alligare: prodest etiā hisce potibus vtī, quæ
vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroselinum, &
ami, & daucum, & spicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeste iuuerint, iam vino vtendum est
albo & tenui, non admodum antiquo. Nosces vero huiuscemodi obstructiones cum ex alijs in-
æqualitatibus pulsuum: tum ex his præcipue quæ secundum magnitudinem, paruitatem, ac ve-
hementiam, & debilitatem fiunt, vbi syndrome (id est concursus) quam plethoricam vocant, non
adlit, nam istius quoq; communes sunt. Fiunt vero & in huiuscemodi dispositionibus, cum ve-
hementes fuerint, pulsus intercedentes. Hæc quidem in libris de pulsibus à nobis latius explicā-
tur. **N**unc vero transgrediamur ad eum sermonem qui superest de reliquis exolutionibus, ve-
luti quæ ex abscessuum disruptione, aut sectione contingunt, aut ex superflua euacuatione in ijs
qui aquam intercutem patiuntur: confestim quidem hi optimis odoribus fouendi sunt, paulo-
post autem forbitionibus concoqui facilibus sunt reficiendi. **S**i vero ob tristitiam, aut gaudiū, **G**
aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus, & narium apprehensionibus sunt re-
uocandi, cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationi-
bus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & musculorum tendonibus eueniunt, exoluntur, sta-
tim sunt reuocandi: postmodum vero conueniens passioni curatio est afferenda. **A**nimi vero
defectus, qui intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus vehementibus cruciatibus fiunt,
ex patientium locorum concalescentibus, fricationibusq; extremorum præcipue curantur.
At quæ ex propria imbecillitate virium quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intempe-
ratura videlicet factæ partium, de quibus vires proueniunt, contrarijs curare intemperaturis
oportet: frigidæ quidem, concalescentes: calidæ vero, refrigerantes: atq; in alijs eadem ratio-
ne. **V**irtus igitur quam vitalem vocant, quam ex corde prouentem ostendimus, ex pulsuum
debilitate cognoscitur: **A**t quæ ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus
ab initio aquolis atq; tenuibus, postmodum vero crassis ad modum facis: **A**t quæ ex cerebro
originem ducit, quam præcipue nonnulli animalem appellant, ex motuum voluntariorum im-
becillitate deprehenditur. Sed de his quæ dispositionibus proprio tractatu separatim tibi scri-
beuus: per multa enim ab ipsis medicis sunt prætermissa. **H**

Curatio capitis à varijs causis molestati.

CAP. 15.

Quoniam vero sermonem de accidentibus hucusq; fecimus, rursus ad primum institu-
tum redeamus, vnam in omnibus cōmunem intentionem habentes, causas nimirum à
quibus fiunt eorum singula, considerare. hæc siquidem tibi conuenientem curationem
indicabunt. **V**eluti si quis doleat caput, si quidem os ventriculi illi mordeat, & fastidium sentiat,
subendum est vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitam, vel vtrūq;. **Q**uod si nulla insignis
appareat in ventriculo passio, considerandum nunquid multitudo, vel obstructio, aut inflāmatio
aliquarum capitis partium adlit: inuenies vero primum quidem si interrogaueris, nūquid dolor
per totum caput extendatur, aut alicui particule fortius insideat: deinde nunquid cum grauitate,
vel tensione, vel mordicatione, vel pulsu. **N**am qui cum grauitate dolores fiunt, multitudinē ostē-
dunt: qui autem cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulsu vero, in-
flammationem, at cum tensione, si quidem sine grauitate ac pulsu, spiritus crudi ac flatuosi mul-
tudo: si vero cum pulsu, corporis mēbranosæ inflāmatio: at si grauitas adlit, multitudo intra mē-
branas contenta significatur. **C**um igitur omnia distinxeris, causam ex qua horum singula fiunt,
considerare oportebit: illa enim tibi modū curationis ostendet. **V**eluti si multitudo vaporis atq;
humoris

id est de re. et lo. aff. cap. 9.
et de comp. med. p. lo.
ap. 2. c.

- A** humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem februm humores diffusi, ac veluti effervescentes ad caput ascenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinem. hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: Eum vero qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium trahendo per totum corpus, partim ipsi parti remedia adhibendo. In contrarium vero trahes clysteribus acerbis, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, & si expedierit, aliquid etiam sanguinis abducendo. Partem autem sanabis eo tempore, quoad vniuersum corpus retrahis, ijs vtens perfusionibus quae a capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, postremo vero corroborantibus. Repellit autem oleum, quod omotribes, idest immaturum, nominatur, aut tale aliquid simile, & quod oxyrhodinum, & rosaceum vocat, ipsum per seipsum, & quaecumque ex capitibus papaueris, & teneris oliuae germinibus, & hederæ corymbis, metatque viridi, & sisymbrio parant. Utendum vero ipsis in multitudine quidem crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidore autem & biliosiore, frigidis. Euacuat autem atque dissoluit & oleum calidum ipsum per seipsum, magisque si antiquum fuerit, vel sicyonium, aut anethum in ipso ebullierit. nam multitudo humorum, qui non admodum sunt crassi atque tenaces, sufficienter per huiuscemodi euacuatur: Sed & si spondylion, vel serpillum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mentae, vel sisymbrij, ita etiam id quod crassius est euacuabis. Haec vero ipsa, virium etiam aliquid membris adijciunt, & quae debilia sunt, roborant. Utendum igitur ipsis deinceps usque ad integram sanitatis restitutionem. Et si oportuerit, per nares etiam, & palatum expurgabis. & sternutamenta excitabis. Et si ad balneas hominem induxeris, siccis sionibus caput est perfricandum, salque & nitrum & sinapi sine oleo imponendum. Haec quidem sunt ex particula debilitate doloris capitis medicinae. **A**t quando ex magnitudine februm accidit, & medicamenta adhibere est necessarium, frigidae qualitates ac vires, & quae ex hydrelaeo, & oxyrhodino, & papauerum capitibus constant infusiones, expedit. In dolore autem capitis qui sanguinis fluxum aut vomitum decretorium significat, non sunt remedia querenda, neque enim accidens quoddam, sed bonum signum potius tale quicquam est existimandum, sicuti & multa alia quae ante crises contingunt, quae plurimis quidem terrorem incutiunt, bonum tamen quoddam ostendunt. Optimum vero est posse dignoscere, ubi corpus perturbatur, natura cum alias excretionibus, tum praesertim vomitum, & sanguinis fluxum moliente, quorum inseparabile indicium est capitis dolor. Diximus autem plenius de hisce omnibus alibi: nunc vero quantum poterimus primum seruantes institutum, breuiter de ipsis transigemus. **C**onsidera igitur primum quidem species februm, si calidae sunt atque vrentes, nam haec per excretionem iudicari consueuerunt: quemadmodum quae molliores sunt ac veluti submersae, diu durant, & sepius feruntur in abscessus. Secundo loco, si morbus sit ad salutem decliuus. Quis enim bonam crislum in morbo pernicioso expectauerit: Tertio ad haec, totius morbi tempus considerandum. si enim principij vel augmenti fuerit signum, nondum autem status neque concoctionis signa apparuerint in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis, non expectandum est bonam fieri crislum. Haec sunt ex quibus sperauerit quispiam morbum per excretionem crislum habiturum. Eius vero quod iam instat, neque iam futurum est, haec signa sunt. Difficilis quaedam tolerantia omnem crislum antecedit, & si quidem in die crislis esse debet, noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, considerandum est quotus sit aegritudinis dies. Quidam enim sunt qui ad crislum apti sunt, paruo etiam motu a natura accepto. Multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inspicere, nunquid sit secundum diei naturam. Nam septimus dies etiam ex paruo naturae apparatu ad crislum per euacuationem mouetur. Sextus vero magno apparatu indiget, & saepe neque vlla in eo fit crislis: quod si fiat, neque sine periculo, neque fideliter accidit. Sic autem & vnicuique dierum aliorum, quaedam inest propria natura, quam ubi de diebus decretorijs agitur, definiuimus. **A**ge, iam sit dies pro magnitudine perturbationis: Deinde oportet considerare qualis erit crislis. De alijs igitur nihil impraesentiarum dicere oportet. At si vomitus aut sanguinis fluxus ex naribus futurus est (nam huiuscemodi crislis vnum diximus esse signum, dolorem capitis) ex his maxime distinguere oportet. Primum quidem, si statim ab initio non inuasit, sicut quoddam aegritudinis accidens: sed in perturbatione, quae ante crislum fit. Secundo loco, etiam si ceruix aliquid compatiatur, & praecordia retracta sint, aut anhelitus difficilis repente superuenerit, thorace veluti angustiore facto. Si enim post haec omnia pulsus in tumorem subito elati non reciderint in paruitatem, neque debiles facti fuerint, statim crislis expectanda est. Si vero non modo non deciderint, sed etiam in altum attollantur, & vehementiam assumpserint, iam facie aegrotatis inspicere oportet. Nam si aliqua ijs quae in ipsa sunt, partibus, palpitet, aut vena quae sunt in temporibus pulsent, aut genae, vel nasus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis etiam crislis expectanda est. Si vero & inuiti lachryment, aut splendores videre imaginentur, ac manus naribus veluti scalpentes admoveant, tunc non iam fluxurum, sed iam fluentem sanguinem inspicias: nam ubi semel aut bis scalpserint, statim erupit. Neque vero ex his perterrearis, si hominem desipientem, aut resiliens inspexeris. Nam & haec humorum repenti ad partes superiores indicia sunt, quemadmodum & anhelitus difficilis, & praecordia retracta, & collum simul cum capite

aggrauatum. At tibi vnà cum his indicio etiam sit desipientia. Ethæc quidē sufficere signa pos-
sunt. Sed accedit quandoq; & agrotantis ætas, & natura, quæ spem magis confirmat, ac præterea
anni tempus, & præsens constitutio. Nam si ægrotus fuerit adolescens, aut alioquin natura ca-
lidus, aut multo sanguine abundauerit, magis adhuc de hoc sperandum erit; & si etiam sapius
antea dum sanus esset aut ægrotaret, sanguis ex naribus fluere visus est, hoc vel solum sufficit flu-
xus sanguinis spem afferre. Si vero & tempus anni æstatem videris, vel non quidem æstatem,
alioquin tamen calidam præsentem constitutionem, non ne ex his aliquam indicationem assu-
memus: Quod si & plures eo tempore crism ex sanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi spem ve-
hementius augebit: & si corpus plethoricum extiterit, & consuetæ excretionis fuerint retentæ.
Mihî quidem nedum non videtur difficile, eum qui tot & talia habuerit indicia, futuri sanguinis
fluxus præcognoscere: immo absurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoscere. Nostri vero
temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non sunt. Nam siue ex
dextra nare, siue ex sinistra fluxurus sit sanguis, nihil difficile ex nuper dictis præcognoscere: plures
vero medicorum hoc non solum difficile, sed neq; omnino possibile existimant. Tamet si has &
alias excretiones omnes præcognoscere licet, si hæc duo tantum considerauerimus, & vnde naturæ
motus agatur, & in quam partem. Nam & quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate fe-
runtur coercebimus, si ista nouerimus. Veluti, verbi gratia, sanguinis fluxus ex splene, magnæ cu-
rbitæ sinistris præcordijs suppositæ, facile retrahunt: at qui ex hepate procedunt, dextris: & qui
ab alijs membris, eadem ratione. Nam ex vno de omnibus colligere poteris, vniuersale contem-
plando. Quare & ego hoc in loco præsentem finiam sermonem: Deinceps autem de febribus,
quæ ex inflammationibus accidunt, tibi transigam, deq; alijs passionibus, quæ in singulis parti-
bus corporis constituuntur. Phlegmonæ autem, id est inflammationes, à veteribus vocabantur,
quæ sunt veluti phlogosæ, id est inflammina, vel incensiones: à iunioribus autem non omnes.
Neq; enim herpes, neq; erysipelata, neq; tale aliquid quicq; inflammationibus annumerat: sed
vni tm affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulsatili, hoc nomen accõmodant.
Non tm ad hunc solum febres, & dolores sequi videmus, sed ad oēs simpliciter calidas, ac veluti
effluentes passiones. De his igit, atq; alijs similibus morbis, sequenti libro verba faciemus.

et c. q. t. fraca. com. 8.
ca. t. morb. diff. cap. i. c.
ca. 2. t. diff. sc. 1. cap. 7.
ca. 6. epid. seca. 1. c. 1.
ca. 5. aph. 6. v. 7. r. 1. b.

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAV-
CONEM LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ratio curandi omnes præter naturam affectus, qui communi no-
mine inflammationes dicuntur.

De generibus, ac differentijs inflammationum.

CAP. I.

His autem quæ in singulis corporis partibus fiunt passiones, ô Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim sapius hæc fit, plurimasq; habet differentias, ex quibus oibus solent febres contingere. Communis igitur in oibus immoderata caliditas, & veluti phlogosæ, id est inflamen, vnde & phlegmones. i. inflammationis nomen de ipsis afferre antiqui consueuerunt. Propriam autem in singulis differentiam inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & conuenientem assequeris curationem. Aliter, n. qui herpes, aliter quæ erysipelata, atq; aliter quæ phygethla vocant, ac reliquas inflammationis species curabis: itaq; hoc etiam in loco antecedit ea facultas, qua possumus recte agnoscere passiones. Tibiq; hoc primum conabor scribere, omnes ab initio distinguens inflammationum differentias. Prima igitur inflammationis differentia est, secundum quam hanc quædem humidam, hanc vero siccam esse contingit: humidam quædem, quæ ex calida fluxione membrum occupatæ contingit: siccam vero, quæ nullo humore influente calor naturalis ignescit. Hoc autem vsq; ad aliquid quidem veluti febris est membri, cum vero iam ad immoderatam caliditatem ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura secari potest; quemadmodum differentia altera, secundum quam quosdam influere humores particula dicebamus. Multæ enim sunt huius species: nam fluente sanguine altera, flava bile altera: ambobusq; simul humoribus, alia tertia. Et quidem in earum singulis vel iam putruit id quod influit; aut in membro constrictum putrescit: & vel crassum est, vel tenue: & vel optimum, vel acre. Sanguine igitur optimo, ac mediocrem crassitudinem obtinente ad particulam aliquam vniuersim fluente, atq; ob multitudinem conculcato; vehemens dolor arripit hominem, nisi membrum sensum omnino hebetem habuerit: pulsusq; in profundo molestus accidit; tendiq; omnino ac cõrundi membrum apparet; & vehemẽtem calorem persentit, adeo vt cõburi

et c. q. m. sch. cap. 2. ca.
anmos. præcognam cap. 2.
ca. 5. t. fraca. com. 8. 7. r. 1. b.

A vt cōburi videatur, & refrigerari desideret: talisq; rubor per summa viget, qualis ex balneis aduenit, aut ex igne, aut quouis alio modo calefactis. Hæc quidem passio totius generis nomen accipit, atq; Inflammatio nominatur, sicut multæ aliæ species, quæ nomen generis accipiunt: sicut assidue ex omni ferè occasione, Nā & vulneribus, & cōuulsionibus, & contusionibus, & disrptionibus, & defatigationibus ob exercitationem, & exarticulationibus, atq; fracturis, & spontaneis vlceribus aduenit, & præter hæc omnia, quando ad immoderatam humorum repletionem venæ pertingunt, tunc superfluum effundunt ad aliquam partem, quæ eo tempore recipere apta sit. Omnino autem, hæc reliquis omnibus est imbecillior, vel rarior, aut ad attrahendum paratior, vel immobilior, quacumq; causa fuerit ad has perducta dispositiones. Neq; enim de hoc dicere proposuimus. Flaua vero bilis, quando sui seruans naturam vnā cum sanguine per totum corpus defertur, morbum facit qui icterus, id est regius, appellatur. Sola vero, quando secreta est, & in aliquo membro consistit, Herpes vocatur. Si quidem crassa sit secundum substantiam, totam exulcerat cutem vsq; ad carnem suppositam; atq; hunc affectum Hippocrates nominat herpetem exedentem: Si vero tenuior fuerit, id quod in superficie est tantum, veluti deurit, atq; hæc species generis sortitur appellationem, cum simpliciter & sine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus speciebus, quæ quidem nuper dicta est, Herpes exedens nominatur: reliqua vero altera, miliaris, quoniam in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes milijs excitantur, sit autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem & ipse, sed minus calida & acri, quam sint priores.

B Quod si ex sanguine & flaua bile calidioribus, quam oporteat, mista fluxio fuerit; vel ex sanguine quidem, sed feruescente & tenuissimo secundum substantiam, Erysipelas passio vocatur, multo inflammatione calidior, magisq; colorem flauum representans: Et si tetigeris, facile sanguis subterfugit, rursusq; illabitur exquisite tenuis, & aspectu rubidus: Non tamē dolet hic veluti inflammatio, neq; vt aliqua inflammationis species pulsum, aut compressionem, aut tensionem inuehit similem: sed quandoq; valde parum infestat, ac tum præsertim, quando per solam cutem diffusum fuerit, nihil inferiorem carnem molestant. & tale sæpius accidit, atq; hoc est exquisitū erysipelas. Quemadmodum, quod attingit inferiorem carnem: neq; ex vere tenui fluctu consistit, neq; tantum est erysipelas: sed iam dispositio permista ex erysipelate atq; inflammatione. Exuperant autem in ipsa quædam propria erysipelatis accidentia, atq; hic affectus à iunioribus medicis erysipelas inflammationis participans nominatur: nonnunquam vero inflammationis, & tunc ipsum nominant inflammationem erysipelatis participantem. Quod si neutrius accidentia manifeste obtinuerint, sed æqualia apparuerint: tunc erysipelas atq; inflammatio misceri dicuntur. Exquisitum igitur erysipelas cutis solius passio est, non tamen ipsa inflammatio partium tantum cuti subiectarum, sed harum quidem præcipue, nonnunquam vero etiam cutis: & est ipsa quædem dolorem afferens nihilominus, quam altera, pulsus tamen ei deficit. Cum vero sanguis influens calidus sufficienter extiterit, & crassus, quodcunque membrorum subito occupauerit, hoc comburendo facit vlcus cum crusta: quicquid vero circumiacet, in inflammationem leuat, effervescentem grauiterq; dolentem: vocatur autem Carbo huiuscemodi passio. Cum vero sanguis influens niger extiterit crassusq; ac sæculentus, ac feruens, qualis quem antea diximus: simul autem & sanies nonnullas tenues admittas habuerit, pustulas quasdam per summa cutis excitat, similes ijs, quæ ex igne fiunt, quibus disrptis crustolium sub ipsis vlcus inuenitur: hocq; etiā Carbo est. Inflammationis quidem species tot sunt secundum ipsam passionis diuisæ naturā. Multas vero quispiam prætermittas putaret, deceptus multitudine nominum, veluti à Græcis Bubonas, phymata, phygethla, ophthalmias, pipneumonias, pleuritidas, & multa alia similibus appellationibus dicta: hæc enim omnia inflammationes quædam sunt in prioribus comprehensæ speciebus. Singula vero diuersa sunt sortita nomina, quoniam qui primi ea imposuerunt, vno nomine & passionis ipsius, & patientis particulæ compositam intelligentiam interpretari voluerunt.

D Sūt enim bubon, phyma, & phygethlon, partium laxarum (quas glandulas, id est adenas, vocant) passionibus: Bubon quidem inflammatio: Phyma autem, quod statim augetur, atq; ad suppurationem festinat: Phygethlon autē est id, quod erysipelas particeps inflammationis, aut inflammationis erysipelatis nominatur. Sic autem & Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, est inflammatio: Pleuritis autem eius, quæ latera succingit: Synanche autem faucium: Peripneumonia vero pulmonis: eademq; in singulis ratione. Eas igitur, quæ sunt in partibus apparentibus inflammationes, promptum est cognoscere: quæ autem in occultis, & febres afferunt omnino, non æque discernuntur. At mihi videtur mente egere perspicaci eiusmodi agnitio, ac præterea peritia nature membrorum, quam ex sectione simul & exquisita scientia operationumq; atq; vsuum comparamus. De his quidem in alijs tractatibus diximus. Nunc vero non datur de his sermonē adiungere, quando tibi repente peregrinandi necessitas ingruat. Quo pacto vero quispiam eas optime curet inflammationes, quæ in apertis partibus constant: hoc tibi primum transigere satago, principium sumens ab ea passione, quæ plurimum sit: atq; idcirco totius generis afferit appellationem: In qua hoc in primis considerandum existimo, quod & in alijs omnibus magnam vim habet, ut morbi causam inueniamus.

Vit. c. 2. d. diff. febr. cap. 11. q. ca. 13. mesh. cap. 3. f. fol. 80. T.

Vit. c. 9. aph. com. 62. ca. 6. q. Vit. c. 9. mesh. cap. 1. ca. 4. sum. pro. 200. ca.

Vit. c. 9. mesh. cap. 9. 2.

Vit. c. 9. d. diff. febr. cap. ca. 2. cap. 9. ca. 13. mesh. cap. 10. f. fo. go. ca. 5. d. comp. med. q. gna. cap. 15.

De causis inflammationum, & de communibus indicationibus illarum curandarum.

Et igitur vna quaedam apparentium inflammationum causa, quæ non admodum occulta est, quæ fluxio appellatur, nili quarumlibet illis coniungatur, quæ aliqua alia ex causa euidenti factæ videntur: quando enim nulla ex his præcedente, membrum confestim patitur inflammationem, ea quæ hanc passionem causa generat, Rheuma, id est fluxio, vocatur: ipsa vero passio, dispositio rheumatica. Oportetque in his inflammationibus principia curationum optima fieri: nam quæ in ipsis errata contingunt, difficulter sanabiles, aut omnino insanabiles faciunt dispositiones. Sunt autem hæc duo maxima errata, si nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & si calefiat atque humectetur etiam membrum. Hæc vero duo medicorum plerique delinquant, nonnulli quidem à Methodicorum hæresi persuasi, & inflammationes omnes esse passiones astrictas existimantes, quas relaxare oporteat. Sunt vero quidam, qui sine ratione atque vlla consideratione istos sequuntur: vnam excusationem ad male agendum habentes, cum multis delinquere. Sed neque ex Dogmaticis medicis quisquam, neque ex Empiricis ita sensit, sed quod & ratio & experientia suadet, totum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus consulunt: Ipsam vero inflammatam partem perfundere ac superlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent, id vero, quod in membro patiente continetur, euacuandi, vim autem ac robur adiungendi ijs, quæ iam affectæ sunt partibus. Ad quæ vero inspicientes oportet euacuare, iam & antea diximus: sed & nunc breuiter commemorabimus, vt in sequentibus memoria seruata, non sit necessarium in singulis passionibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & regionem, & presentem constitutionem, & eius qui afficitur robur, habitumque, & consuetudinem, atque ipsam egritudinis naturam diximus considerandam: Ex his enim quando euacuare, vel non euacuare oportet, & vnde, & quomodo, inuenitur: veluti in ea, de qua nunc agitur, dispositione, ad genu fluxus deferatur, atque hoc subito plurimum attollatur: tibi vero totum corpus plenum sanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni sit ver, regio temperata, eger vero sit adolescens aut iuuenis: is sanguinis euacuatione ex superioribus partibus indiget, oportetque incidere eius in cubito venam, aut scilicet interiorem, aut mediam: Si vero aliqua pars superior pateretur, per inferiora sanguis est educendus (Semper enim fluxionis motum ad contrarium trahere expedit) atque emplastrum apponendum est ex semper uiuo, & corticibus malorum puniceorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei compositum: hoc, n. in talibus optimum est, atque ad omnia, quæ facere intendimus efficax: repellit enim id, quod influit, atque id quod continet, excicat, & membra circumstantia corroborat, milleque alia medicamina eodem modo componere licet, quorum compositiois viam ac modum in libris de medicaminibus didicisti. Vnde ego quoque in singulis vnum aliquod tibi subiiciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quæ in alijs est facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum est: cum magno autem dolore fluxu incidente, non sic oportet, neque aquam calidam, neque oleum, neque farinam triticæ cataplasmata afferre, hæc enim omnia dispositionibus rheumaticis aduersantur, quanuis ab initio aliquod iuuare videantur. Sufficit autem in huiuscemodi affectibus vehementiam doloris mitigare aliquo ex his, quæ ex passo, & oleo rosaceo, & pauca cera, quæ in vitroque sit liquefacta, conficiunt. Oportet autem hæc lanis excipere sordidis, quæ plurimum celsipi habeant, & æstate quidem frigida, hyeme autem tepida apponere. Sic etiam cataplasmata ex arnoglossio, lēte, pane, & rosaceo oleo adhibere paulo autem supra patientes particulas apponere spongiam vino acerbo intinctā, aut aqua frigida: melius vero fuerit, si parum aliquid aceti adiungatur. Quod si hæc cura insigniter profuerit, neque alicubi pus se ostenderit, emplastris, quæ ad fluxionem mollia parantur, est vtendum. Optima vero ex ijs sunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit sanguinis, sine dolore vim habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atque idcirco dolorem afferunt, plus doloribus obsunt, quam exiccando proficiunt. Tale igitur oportet esse medicamen, quale nobis in vtu est, quod ex chalcite constat oleo rosaceo dissolutum: si vero lanam mundam vino acerbo madereceris, & exterius apposeris, plus iuueris. Quod si pus se in particula ostenderit, cataplasma imponere oportet semel aut bis: plus vero in presentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et postquam fecueris, & pus euacuaueris, cauendum est deinceps, ne oleum aut aquam imponas: Et si quando vulnus abluere, aut abstergere oporteat, mellificato, vel oxycrato, & vino & mulso vtendum. Superponendum vero si adhuc inflammetur, ex lente cataplasma: Si vero sine inflammatione fuerit, aliquid ex his medicamentis, quæ emplastica vocantur, quibus in huiuscemodi sectionibus vti consueuimus, & præcipue eo, quod ex chalcite constat: Apponenda vero super hæc extrinsecus spongia aut lana vino acerbo perfusa: quæ si acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda est, vt adhuc potari possit, atque hac intingere oportet. Sunt vero & ad hoc opportuna ea vina, quæ aliquid aque marine recipiunt: & tu quoque, vbi sit opportunum, potes conficere permiscendo sal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum ex medicamentis, quæ oleosa sunt apponendum, quale est macedonicum, & quod tetrapharmacum nominatur: nam exquisite exiccare expedit. Ita quidem sanare oportet, quæ ex fluxione fiunt inflammationes. Quæ vero alia ex causa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et si ad suppurationem

id est in 3. meth. cap. 6. et
cap. 2. et 3. cap. 3. f. 4. 87.

linus componam, et virus
sit q. d. comp. med. q. g. n.
cap. 2. et 3. cap. 3. f. 4. 87.

id est in 3. t. fraca. com
p. 3. ubi dicitur q. sordidum
dum vlcus vultus.

A suppuracionem perducere uolueris, cataplasma ex farina triticea, quæ in oleo atq; aqua ebullierit, apponendum. Et si quando scarificare oportuerit, neq; hoc verendum est. Si vero eas, quæ ex fluxionibus sunt, inflammationes scarificaueris, magnum afferes malum, ac per initia presertim. Nam quæcumq; ex ipsis longioris temporis existentes, post totius corporis euacuationem, atq; aliam opportunam curationem, quasdam durities atque nigrities in membris habent derelictas, his sanguinem auferre nihil absurdum est. neq; enim amplius hæ inflammationes existimandæ sunt; sicuti neq; erysipelas, quod iam liuidū est. **E**tenim & hoc per initia quidem infrigidandum est, tunc presertim cum sine manifesta occasione factum fuerit: quādo uero iam illi deerit feruor, & scarificare conuenit; atq; emplastrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex dissoluentibus apponendum non tamen ex uena in talibus sanguinem mittere necesse est; sed ventrem tantummodo expurgare sufficit, dandum autem medicamen, quod bilē flauam educat. Si uero passio parua fuerit, neq; hoc facere est necessarium, sed sufficit clystere acriter.

B Quæ uero ex uclceribus sunt erysipelata, & quæcumq; aq; manifestas causas habent: si statim uolueris cataplasma apponere ex farina hordeacea, & presertim si antea scarificaueris, nihil nocebis. Inflammationibus uero, quæ cum erysipelate coniunctæ sunt, & erysipelatis cum inflammatione iunctis, mista quantum fieri potest curatio est adhibenda, semperq; illi, quod magis superat, resistendum. **E**t eorum quoq; quæ Bubones, & Phymata, & Phygethla à Grecis dicuntur, similem r̄s, quæ in alijs partibus similes accidunt dispositiones, curationem oportet adhibere, præterquam in partibus, quæ acriora medicamēta in eisdem affectibus possunt tolerare, quæ admodum laxiores partes, quas adenas uocant. **H**erpetas autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, ut erysipelata curare oportet, quantum uero ad patientem particulam, nō omnibus similis curatio adhibetur. Nam qui exedentes sunt, refrigerari quidem desiderat similiter alijs herpetibus & erysipelatis; non tamen ea ferunt medicamenta, quæ præter id, quod refrigerant, etiam humectare natura apta sunt; sed sola admittunt refrigerantia, quæ etiam maxime possunt exiccare. Non igitur uel lactucam, uel polygonum, neq; ex stagnis lentem, aut palustrē lotum, uel anthyllion, uel psyllion, uel portulacam, uel serin, uel semperuuiā, uel tale aliquid, quod refrigerare possit atq; humectare, apponere oportet, quæ erysipelatibus erant opportuna: neq; unquam spongiæ fidas frigida aqua perfusæ; neq; solano, quāuis refrigerandi atq; unā exiccandi vim habet, sed mediocrem. **C**um igitur maiorem, quā solano adsit, expetunt siccitatem, superimponere ipsis oportet ab initio quidem ex uite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arnoglossi. Post hæc uero & lens adiungenda, si oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea; & quod antea scripsimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplasma, dempta ab eo semper uia; ipsa uero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris qui Pharmaceutici dicuntur, scripta sunt. Multa uero huiusmodi apud omnes inueniuntur, plurimāq; ex his ad figuram paruorum circulorum formantur, & ubi uti uolueris, ex passo liquefacere oportet: quod si passum nō affuerit, uino tenui & albo & subadstringente, quale est Falernum, & Mal silioticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arsyinum, utendum est. Cauendum tamen ne ob antiq; uitatem aliquam contraxerit in gustu acritudinem, & si postea aquosa loco horū aliquando usus fueris, nil deterius feceris, lam uero in longum tempus protractis uclceribus, neque passo circuli parui sunt diluendi; neq; postea adhuc aquosa sit: & uina, quæ sunt adstringentia, sufficienter conueniunt, præcipue quidem nigra; & si ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore ipsis præcipue sunt accommodata & quod Polyidæ uocatur, & Passionis, & Musæ, & Andronis, & quæcumq; alia his similia sunt. **H**erpetas uero qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, sed comburunt enim fortiter, & uolunt exiccant. Verum istis sufficiunt quæcumq; vim glaucij habent medicamenta, diluere autem maxime quidem aqua: quod si nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quod si etiā solani succo intinxeris, aut arnoglossi, plus etiam proficies. **S**ummatim uero hæc te cognoscere oportet, quod omne uclcus siue sponte, siue ex accidenti, siue ex uulnere factum fuerit, exiccati deliderat, medicamento (ut inquit Hippocrates) non aspéro, hoc est non mordente, neque uolunt irritante; præterquam ubi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale est misy, & chalcitis, & arsenicū, & calx, & sandaracha: etenim non aliter, quā ignis adurunt medicamēta huiuscemodi, sapius uero ubi ista cesserint, ipsum ignē adhibemus. **Q**uapropter & his qui Carbones appellantur, super ipsam crustā, ubi præcipue particula putrebit, huiuscemodi medicamentorum natura est conueniens: Non tamen loca circūiacentia tangere expedit, sed ne te ipsum lateas ea exulcerās, quæ minime expedit, sed antedictis circulis paruis utendum est, qualis est qui Andronius nominatur. Si quando uero rubor inualuerit, & multa phlogōsis, id est inflammen, medicamentum passo diluendum, uel arnoglossi succo. Si uero magnus sit tumor, uino quidem acerbō in principio, postmodum uero & aceto. **C**ataplasma ēt ex orobi farina, & oxymelite confectum apponendum; atq; ante hæc statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sufficit, nisi aliud prohibuerit. **H**æc quidem sunt passionum per genera curationes: Quæ pro naturæ instrumentorum patientium uarietate, mutantur.

C Quod antea scripsimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplasma, dempta ab eo semper uia; ipsa uero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris qui Pharmaceutici dicuntur, scripta sunt. Multa uero huiusmodi apud omnes inueniuntur, plurimāq; ex his ad figuram paruorum circulorum formantur, & ubi uti uolueris, ex passo liquefacere oportet: quod si passum nō affuerit, uino tenui & albo & subadstringente, quale est Falernum, & Mal silioticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arsyinum, utendum est. Cauendum tamen ne ob antiq; uitatem aliquam contraxerit in gustu acritudinem, & si postea aquosa loco horū aliquando usus fueris, nil deterius feceris, lam uero in longum tempus protractis uclceribus, neque passo circuli parui sunt diluendi; neq; postea adhuc aquosa sit: & uina, quæ sunt adstringentia, sufficienter conueniunt, præcipue quidem nigra; & si ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore ipsis præcipue sunt accommodata & quod Polyidæ uocatur, & Passionis, & Musæ, & Andronis, & quæcumq; alia his similia sunt. **H**erpetas uero qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, sed comburunt enim fortiter, & uolunt exiccant. Verum istis sufficiunt quæcumq; vim glaucij habent medicamenta, diluere autem maxime quidem aqua: quod si nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quod si etiā solani succo intinxeris, aut arnoglossi, plus etiam proficies. **S**ummatim uero hæc te cognoscere oportet, quod omne uclcus siue sponte, siue ex accidenti, siue ex uulnere factum fuerit, exiccati deliderat, medicamento (ut inquit Hippocrates) non aspéro, hoc est non mordente, neque uolunt irritante; præterquam ubi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale est misy, & chalcitis, & arsenicū, & calx, & sandaracha: etenim non aliter, quā ignis adurunt medicamēta huiuscemodi, sapius uero ubi ista cesserint, ipsum ignē adhibemus. **Q**uapropter & his qui Carbones appellantur, super ipsam crustā, ubi præcipue particula putrebit, huiuscemodi medicamentorum natura est conueniens: Non tamen loca circūiacentia tangere expedit, sed ne te ipsum lateas ea exulcerās, quæ minime expedit, sed antedictis circulis paruis utendum est, qualis est qui Andronius nominatur. Si quando uero rubor inualuerit, & multa phlogōsis, id est inflammen, medicamentum passo diluendum, uel arnoglossi succo. Si uero magnus sit tumor, uino quidem acerbō in principio, postmodum uero & aceto. **C**ataplasma ēt ex orobi farina, & oxymelite confectum apponendum; atq; ante hæc statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sufficit, nisi aliud prohibuerit. **H**æc quidem sunt passionum per genera curationes: Quæ pro naturæ instrumentorum patientium uarietate, mutantur.

D Quæcumq; alia his similia sunt. **H**erpetas uero qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, sed comburunt enim fortiter, & uolunt exiccant. Verum istis sufficiunt quæcumq; vim glaucij habent medicamenta, diluere autem maxime quidem aqua: quod si nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quod si etiā solani succo intinxeris, aut arnoglossi, plus etiam proficies. **S**ummatim uero hæc te cognoscere oportet, quod omne uclcus siue sponte, siue ex accidenti, siue ex uulnere factum fuerit, exiccati deliderat, medicamento (ut inquit Hippocrates) non aspéro, hoc est non mordente, neque uolunt irritante; præterquam ubi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale est misy, & chalcitis, & arsenicū, & calx, & sandaracha: etenim non aliter, quā ignis adurunt medicamēta huiuscemodi, sapius uero ubi ista cesserint, ipsum ignē adhibemus. **Q**uapropter & his qui Carbones appellantur, super ipsam crustā, ubi præcipue particula putrebit, huiuscemodi medicamentorum natura est conueniens: Non tamen loca circūiacentia tangere expedit, sed ne te ipsum lateas ea exulcerās, quæ minime expedit, sed antedictis circulis paruis utendum est, qualis est qui Andronius nominatur. Si quando uero rubor inualuerit, & multa phlogōsis, id est inflammen, medicamentum passo diluendum, uel arnoglossi succo. Si uero magnus sit tumor, uino quidem acerbō in principio, postmodum uero & aceto. **C**ataplasma ēt ex orobi farina, & oxymelite confectum apponendum; atq; ante hæc statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sufficit, nisi aliud prohibuerit. **H**æc quidem sunt passionum per genera curationes: Quæ pro naturæ instrumentorum patientium uarietate, mutantur.

† In cod. A. Greg. legitur ὅστις ἴσῃ τῆς πάλιν. sunt enim fortia.

* πικροκλιῶ

† Antiqui cod. legit. λίσση γὰρ αὐτὸν ἰσῆς κίονος αὐτὸν ἰδὸν ἔτ uidet legisse Leonis cenus, q lectio melior esse uis deest. p̄p̄ressor r̄n codicis, qui habet λίσση γὰρ αὐτὸν

Vit. ca. 7. cap. 7. c.

Vit. ca. iq. meah. cap. 7.

Vit. ca. iq. meah. cap. 17.

Vit. ca. iq. meah. cap. 10. c. s. it comp. med. p̄ gen. cap.

† al. ne impudens sine ulla occasione exulceret.

mutantur. Quatuor vero sunt ab his indicationes, ab eorum tēperatura, à formatione, à situ, atq; à virtute. A temperatura quidem, si nonnulla quidem ex ipsis natura sicciōra sunt, nonnulla autem humidiora, quædam frigidiora, quædam calidiora existunt. Et secundum coniugationem humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora, vel sicciōra & calidiora, vel sicciōra atq; frigidiora, aut ex toto temperata: oportetq; in curationibus intentionem haberi ad membri naturā: hæc enim quousq; in frigidandum aut exiccandum sit docet. Nam si carnosæ partes inflammationem patiuntur, paulum exiccandæ sunt: venosæ quoq; quauis sint carnosæ sicciōres, non tamē & ipsæ multum exiccari desiderant. Sed quæcunq; natura arteriosæ sunt, magis venosæ sunt exiccandæ, atq; his amplius nervosæ, & multo magis his cartilaginosa & ossæ. Nam prius quàm ad propriam naturam particula redeat, nondum curationi impositum esse finem arbitrandum. Ad sicciōrem vero temperaturam reducant, quæ natura sicciōra sunt; & ad frigidiorē, quæ frigidiora: & secundum alias qualitates eodem modo: ad mediocrem vero referunt, quæ sunt in singulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ, passionum variant curationes. At formationes hoc modo: nam quædam ex ipsis intus habent spaciositates, quædam extrinsecus, quædam vtrinq; quædam neutra parte. Videntur ex simplicibus arteriæ ac venæ & nerui, quæ quidē sunt in artubus seu mēbris extremis, q̄ græce κώλα dicunt, & qualia sunt crura atq; brachia, intus: q̄ vero intra pitonæum, vtrinq;. Nerui autē qui in dictis mēbris extremis sunt, neutra parte: qui vero intra peritonæum, ex altera parte. Visceribus autem ferè omnibus intrinsecus atque extrinsecus sunt magnæ spaciositates: ac præterea caro ipsa, pulmonis quidem, spongiosa: contra vero renum, densissima: & post hanc, hepatis caro: splenis vero caro quanto densior est carne pulmonis, tãto hepatis carne rarior. In omnibus igitur his, quæ neutra ex parte habet cavitates, quæ superfluum fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quauis non fuerint natura sicciōres, sicuti nerui, & præcipue illi qui sunt in artubus. Sed quæ intus & extra aliquid inflammationis possunt relaxare, non multum huiuscemodi fortiter exiccantibus egent, si præsertim laxam carnem habuerint, quemadmodum pulmo. At ex positu indicatio, neq; ipsa negligenda est: nam per quæ euacuare oporteat, atq; quomodo, ipsa præcipue demonstrat. Fluentiu igitur adhuc humoru, Antispasmi, id est retractio, sic enim Hippocrates nominat: eorum autem qui iam membrum obsederunt, deriuatio medela est. Vtrinq; autem euacuationis genus per communes venas fieri præcipit. Veluti in locis muliebribus in contrarium trahes, si eas quæ in cubito sunt, secueris venas, aut iuxta mammas cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atq; alligaueris: Deriuabis autem, si eas quæ in poplitibus, aut talis sunt, venas diuiseris; & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris atq; alligaueris. Et si quidem in parte dextra locorum muliebrium passio fuerit, à dextra manu, aut crure detraheris sanguinem: si vero in sinistra, à membris quæ illi è directo sunt. Quod enim ab ipso Hippocrate Catixin, dicitur, hoc ipsum est secundum rectitudinē. Interiores autem venas incidere oportet: hæc enim viciniores magisq; è directo sunt patientibus membris. Nam si splene inflammationem patiēte, sanguinem vis euacuare, interiores in manu sinistra venas secato: & si hepate, eadem ratioē in dextra. Siquid vero ex superioribus inflammationem habuerit, veluti in his affeētibus, quos Græci synanchas, & ophthalmias vocant, & quicunq; alij capiti aduenerint, eas quæ extrinsecus sunt, atque è directo. Patientibus vero membris extremis, à coniugibus euacuatio faciēda est, siue retrahere velis, siue deriuare, præterquam vbi passio sit inueterata: tunc enim à membro ipso patiēte detrahimus. Sic igitur in synanchicis eas, quæ sub lingua sunt, venas incidimus; quando iam totum corpus vacuum se nobis obtulerit; passio vero sit diuturna. Sic & hepatis & splenis cucurbitulas applicamus; sic & aliud quodlibet patiens membrum scarificamus, si non amplius humores influant (tunc enim magis irritaueris, ac malum duplicaueris) sed quando iam totum corpus expurgatum fuerit; neq; iam aliquid influit; aliquid vero, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laboratibus gibbis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat; concauis autem per excretionem inferiorem, situs ipse visceris indicat: atq; etiam thoracem & pulmonem per tusses expurgare: ventriculum autem & stomachum per vomitus: intestina autem per inferiores excretiones: quemadmodum & splenem, & renes per vrinam: locos autem muliebres per menstrua: cerebrum autem atq; eius membranas per palatū, & gargareonem, & nares, & aures. Sed quod & ijs, quæ in superficie sunt partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget passio: ijs vero, quæ in profundo sunt, & quas per multa interposita debent eorum virtutes attingere, non qualia nunc sunt, sed qualia futura sint, ex situ membrorum agnoscimus. Quare siue medicamentum est ex ijs, quæ extrinsecus apponuntur, siue ex ijs, quæ comeduntur, aut bibuntur, non præsens eius vis consideranda est, sed qualē obtinebit, quando ad membrum affeētum peruenerit. Ob hæc igitur quæcunq; in pulmonis inflammationibus extrinsecus thoraci applicantur medicamenta, valde fortiora atq; acriora natura sunt, quàm si ipsa visceri patienti apponerentur. Quod enim p multorum corporum media ipsi membro patienti est occursum, omnino exoluitur, & viribus deficit, si ab initio fuerit imbecille. Tm igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in transitu amittitur, vt quod relinquitur, æquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thoracis

dem com. p. in lib. de
umor. 19. pag. 130.

id est cur. ras. p. sang.
miss. cap. 15. H.

et ca. ii. meah. cap. 19. ca.
19. cap. 15. ca. 4. cond. vix.
cap. 19. ca. 6. de lo. aff. p. 11.

* At, equalitate

H

A cis inflammationibus, quæ in parte summa consistunt, ea quæ solum relaxare possunt sufficiunt. Intrinsecus autem, sicuti in membrana succingente, acriora sunt necessaria. Et de splene etiam, atq; hepate, omnibusq; visceribus intra peritonæum ratio eadem. Sapius enim ex medicamentis impositis vlcatur cutis, quanuis durior minusq; ad patiendum habilis, quam viscera. Et si ipsis visceribus medicamenta applicare possemus, quibus subinde indigent, tanto molliora esse oporteret, quanto & ipsorum natura facilius affici. Et quidem omnia, quæ comedere vel bibere iubent medicamenta viscerum passionibus opitulantiâ, hæc multo acriora ac potentiora viribus esse conuenit, præ his quibus indigent membra morbis affecta; exceptis illis, quæ & ventriculo & stomacho auxiliantur: hæc enim sola talia exhibentur, qualia à passionibus exiguntur: reliqua vero omnia maximam acritudinem ac virium potentiam habent: eaq; præsertim, quæ vel renum, vel pulmonis occasione dantur. Considera itaq; quot numero partes pertransire oporteat id medicamentum, quod ad pulmonem sit peruenturum: primum quidem os, & fauces, & stomachum: deinde & ventriculum ipsum, & quædam ex tenuioribus intestinis: deinde eas, quæ sunt in mesenterio, venas: deinde eas, quæ in cauis partibus hepatis: ex quibus ad eas, quæ in gibbis sunt transumptæ, hinc ad concauam peruenit venam: postquam ad cor: deinceps hoc modo ad pulmonem. Neq; negare possumus, quin in singulis partibus his, quibusdam admisceatur humoribus, ac quædam transmutationem, atq; alterationem pro natura visceris capiat: quare, quod de eius virtute relinquitur, minus omnino est atq; imbecillius, quam vt membrum affectum iuuare possit. Quæ igitur à situ partium indicatio sumitur, tantum curationem euariat: Quæ vero à virtute, quantum nunc dicturus sum. Quoniam ex partibus corporis nonnullæ ab influentibus virtutibus gubernantur: quædam vero à proprijs atq; natiuis; atq; ex his ipsis quædam sibi duntaxat, quædam etiã alijs fons & origo sunt quarundam virtutum; & aliæ quidem opus habent peculiare, aliæ autem commune: permutare opus est curationis formam pro ratione earum, quas diximus, differentiarum. Nam pleraq; ex remedijs ijs, quæ antea memorauimus, morbum quidem finiunt, sed natiuas membrorum virtutes offendunt, quæ quidem offensio ad totum corpus pertinet: Quod dupliciter fit, quatenus, aut viscus illud alicuius virtutis est origo oibus partibus concitate, aut ipsius opus toti corpori vtile est. Hepar enim, cor, cerebrum, & testes communia vniuerso corpori principia sunt virtutum: Ventriculo autem, atq; locis muliebribus propriae insunt virtutes, nulli alteri parti communes. opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert; locorum muliebrium autem nequaquam. Nocet autem sæpius passionis curatio membri patientis virtuti. Quæ enim immoderate laxant, solunt robur, quare & membri virtutem: quæ autem supra modum refrigerant, natiuum calorem extinguunt, qui fortassis (vt nonnulli arbitratur philosophi ac medici summi) substantia virtutum existit: & si non hoc, saltem primum & maxime necessarium ipsarum instrumentum. Iam vero & qualitates quædam extraneas virtutes dissoluere possunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet, ne nosmetipsos lateamus, in eum incidentes sermonem: Morbus quidem curatus est, homo autem obijt. quod à quâ plurimis quotidie factitari videmus, qui irrationalem experientiam colunt, atq; hæresim methodicam omnia artis bona destruentem, quæ rationes quasdam dogmaticas quidem, sed multis erroribus plenas, consecratur. In indicatione autem quæ habetur ex virtute partium, quispiam etiam reponeret & facilitatem & difficultatem ad sentiendum. Nam quæ facile sentiunt, acria medicamenta non tolerant, sicuti neq; etiam humores. Nam cum acris humor in ventriculi ore continetur, sæpius syncopa corripuntur. Quod si mediocris sit affectus, anxietatem & nauseam habent; & nonnunquam humorem, quo infestantur, euomunt: nonnunquam vero frustra agitantur, hocq; in illis affectibus accidit, in quibus in ore ventriculi vitiatum humor imbibitur. Eodem pariter modo cum ad oculos huiusmodi defluerit humor, maximum affert dolorem, & pustulas vlcerosas, quæ difficulter curationem recipiunt, excitat. Sic quoq; rursus oculi ipsi ob eam quam habent ad sentiendum facilitatem, tolerare non possunt acrium medicamentorum viciniam; quemadmodum neque etiam ventriculi os: quinimmo nec aliquod extrinsecus aggrauans hæc particula tolerant, & minus ventriculo oculus, vt pote qui nonnunquam etiam ab ijs, quæ inunguntur, grauatur. At quæ difficilem sensum habent, hæc cataplasmata grauiâ sustinent, & medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate sentiendi indicationem illis quatuor, quas antea memorauimus, quintam annumerare, vel in ea comprehendere, quæ ex virtute sumitur, nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicationes in memoria habere oportet in quacumq; particula morbo aliquo affecta: nam & ipsius temperatura, & formatio, & situs, & virtus, singulas, quæ in nobis fiunt, operationes commutant; communi intentione seruata: hanc enim ex morbo semper assumendam esse docuimus. Qui igitur secundum solam & simplicem intemperiem morbi fiunt, per contrarias qualitates curantur: Calida quidem intemperies per refrigerantia, siue primo, siue ex accedenti refrigerent: Frigida vero, per calefacientia: sic sicca per humectantia; humida autem per exiccantia curantur. De eo vero quod primo calefacit, aut ex accidenti, plenè (vt nosti) diximus in eo tractatu, quem De simplicium medicamentorum potestate composuimus: Vbi id quod primo refrigerat, quandoq; ex accidenti calefacere ostendimus; quemadmodum aquæ frigida infusionem,

vbi

† Nō est in antiquis.

Vid. et. s. d. simpl. med. cap. A. ca. q. ibi.

Gal. de arte curatiua

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem: & quod calefacit, refrigerare, cum rarefaciendo corpus caliditatem fecerit euaporare. Quæ igitur secundum solas actiuas qualitates corporis sunt alterationes, ex sola quæ ex calefacientibus, refrigerantibus, humectantibus, atq; exiccantibus potestate adhibetur, ad naturalem habitum restituntur, neq; sensibili egent euacuatione. Quæ vero ob materiæ influxum, si quidem bene temperata sint, solam euacuationem desiderant: si vero intemperata, euacuationem, atq; vnâ per contrarias qualitates expetunt alterationē, veluti quæ rheumaticæ dicuntur dispositiones. De quibus (vt nosti) vnâ à nobis volumen est editum, in quo & hoc statim ab initio ostensum est, quòd ea quæ totum corpus alit facultate debilitata, huiusmodi sunt dispositiones, cum acruata superfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles. Si enim p rheumaticam dispositionē sanguis, qui in huiusmodi partes fluat, aliquam habeat cacochymiam, mista oritur dispositio: quod forte rarissime euenit. Sæper enim sine pituita aut flaua vel atra bile visus est sanguis, qui tenuis consistentia fluat. Ex alia autem quapiam causa si pars intumeat, considerandum est, an huiusmodi affectus sit phlegmone, an scirrhus, an œdema. Nos enim omnem calidam ac veluti flammeam dispositionem nominamus phlegmonem, id est inflammationē: cuius differentias paulo ante diximus. Tempus itaq; est vt de œdemate quàm breuissime subiiciamus, vt memineris eorum, quæ latius de hoc nos dicere audiuisti.

De œdemate.

CAP. 3.

it. ca. iq. mech. cap. 4. ca.
q. aph. com. 39.
conservium dixit iq. mech.
cap. 7. fol. 33. E.

OEdema igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quem ex pituitosa substantia, aut spiritu vaporoso fieri constat, qualis in cadaueribus euenit. Nonnunquam etiam in pedibus & cruribus eorum, qui aqua intercute, & phthisi, & alio malo habitu (Græci cachexiam vocant) laborant. Verum tale œdema in periculosis illis dispositionibus accidens est, nulla propria præcipuaq; curatione indigens. Sola enim frictio ex oxyrhodino, aut nonnunquam ex sale & oleo, vel etiam ex sale iniectio oxyrhodino sistit ipsum, aliaq; huiusmodi multa. Cum vero propter pituitam parti influxam huiusmodi sit affectus, spongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infusa passionem sedat: quæ si non quieuerit, plus aceti miscendum est: sit tamen moderata ipsius temperatura, vt possit ipsam quispiam bibere. Quæ autem ex ea plus aquæ continet, in principio adhibenda est, maxime in mollibus corporibus: Quæ vero hac fortior fuerit, in robustis & durâ habentibus pellem, & quæ ad primam spongiæ appositionem non iuuantur. Oportet autē spongiam omnino nouam esse, quæ si non affuerit, saltem exquisite abluatur ex æphronitro & nitro, & ex ea, quæ contra stacte, id est lixiuuium distillatum, à Græcis nominatur. Quòd si ex his œdema non quiescat, aluminis parum imponendum est, spongiaq; omnino noua applicetur. Si vero in aliquo artuum tale fuerit œdema, incipiendo ligaturam in imis partibus, finire oportet in altioribus, iniectioem & compressionem & vniuersam distributionem faciendo, velut in fractionibus. Curationis enim intentio in huiusmodi affectibus mista est, vna quidem vt eorum substantiæ aliquid dissoluatur: alia vero, ut aliquid congregetur ac restringatur. Si igitur per ea, quæ dicta sunt, non sedetur, tunc aliquid fortiorum medicamentorum, quod temperaturam mistam habeat, ex dictis viribus adijciendum est. Ego in diuturno œdemate, vbi prius particulam oleo illeuissimam deinde spongiam ex lixiuio appouissimam, atq; vehementius strinxissimam, affectum perfecte curatum vidi, non amplius videlicet hac curandi regula habente mistam virium contemplationē, sed ad discutiendum & incidendum declinante, id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatum haberi non ignoramus. Postquam vero satis ad te de œdematis scripsimus, de scirrhosis deinceps tumoribus dicendum est.

De scirrhis.

CAP. 4.

it. ca. iq. mech. cap. 6. ca.
q. aph. com. 39. ca. 7. iq.
it. ca. iq. simpl. med. cap. 7.
ca. iq. mech. cap. 4. H.

EXquisitus scirrhus est tumor præter naturam sensu priuatus durusq; non exquisitus vero non omnino insensibilis est, difficulter tamen omnino sentit. Scirrhus igitur insensibilis curationem non recipit: qui vero difficulter sentit, non incurabilis quidē est, non tamē facile curationem admittit. Fit autem ex humore lento & crasso, qui partibus, quæ induratur, tenaciter infigitur. Interdum itaq; statim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius vero medicorum imperitia paratur, cum vehementer erysipelata & inflammationes astringunt & infrigidant. Si quis igitur medicamenta vehementer dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifestam faciant scirrhii diminutionem, breui tempore sperabit perfectam curationē, non vere, ignorans, quòd residuum passionis hoc curatiōis modo incurabile redditur: tenuiori enim ex eo dissoluto humore, residuum exiccatum lapidis duritiem assequitur. Non igitur curande sunt partes indurate medicamento immodice siccante, sed eo, quod calore habeat tepidum, humiditatem vero nec multam, nec omnino minimam. Quod enim superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod vero minimum, plus quàm oportet exiccet. Oportet autem induratū corpus, à medicamento, quod auxilio futurum sit, simile quid pati his, quæ sub sole funduntur. Vocantur autem malactica, id est mollificantia, huiusmodi medicamenta, de quibus amplius diximus in quanto tractatu libri, qui de simplicium medicamentorum viribus inscribitur. Et exempla eorum dicta sunt.

cap. 7. ca. 6.

A sunt, simplicia quidem, medullæ omnes atq; adipēs. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anseris in volucrum genere: leonis vero in pedestrium cæteris præstat. At vero qui ex gallina sumitur, anserinum, & qui ex pardo leoninum sequitur, ac deinde vrsinus, atq; taurinus. At qui ex capris accipitur & crassior, & siccior prædictis est, eoq; adhuc magis q̄ ab hirco capitur. At iā dictū est, quod huiusmodi affectus medicamētis vehementer siccantibus non indiget. De differentia vero, quæ ex eorum tenuitate crassitudineq; oritur, indicatiue quidem dictum est, manifeste vero nequaquam adhuc. iccirco in memoriam tibi reuocanda sunt, quæ inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex erysipelate nimis infrigidato atq; astricto tumor scirrhosus in toto femore relinquebatur. Existimauimus enim medicamenta, quæ ipsum curare deberent, tenuia esse oportere, quare femur oleo profundebam in profundam peluim posito puero, quæ multum Sabini olei cōtinebat, eo quod omnium tenuissimum ipsum esse sciebam: a balneo vero abstinebam, nisi in longo interuallo dierū totius corporis curandi gratia. Postquam vero partem fouimus, medicamenta ex prædictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miscendo nonnunquam bdellium scythicum, mastichem ægyptiam, atq; ammoniacum thymiaa vocatum, quod pingue & non vetustum esset: similiter & chalkanem. Et postquam per hæc præparatū fuerat, soluens ammoniacum pinguisimum in acerrimo aceto, circūlinui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rursus opopanacē pinguisimum miscui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat, alioquin pingue nō permaneret: quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neq; etiam chalbane: iussiq; puerum alteri cruri innixum saltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Postea, vbi repulsus erat iam scirrhosus tumor, timēs ne eius residuum maneret, omnia è contrario facere aggressus sum, femur ex aliquo medicamento eorum, quæ pice constant, perungens. Manifeste itaq; clarebat, q̄ ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: vicissim tamen eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curavi: Sic ut si altero duntaxat medicamentorū genere quis curationem attentasset, nihil ad scirrhū solutionem profecisset. In tendonibus (voco autem sic musculorum aponeurosas, id est eneruationes) ex prædictorum medicamentorum vsu manifestissima auxilia videri licet: siq; recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cum igne excanduerit, acerrimo aceto aspergere, ac deinde super lapidem mouere partem affectam, vt à vapore sursum lato scirrhus dissoluatur. Multæ enim partes iam planè curatæ conuolutæq; hoc curationis modo membrum dimouendo, perfecte sanatæ sunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificando partē scirrhosam medicamētis, de quibus supra diximus. Quinetiā in hac ipsa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abunde multum oleum Sabinum calidum prius perfundendum est, aut aliquod aliud, quod extenuandi vim habeat. Nec minus proderit anethi comam decoquere, præsertim cum viride fuerit atq; recens. Quæ si pyritem habere non possit, molari vtendum est: vocant autem sic lapidem, ex quo molæ parantur, quæ frumentum molunt.

De scirrho Lienis, & Iecoris.

CAP. 5.

Splenem induratum non solum de foris fortibus medicamētis curare conuenit, sed etiam per fortissimas potiones: nam eas sine molestia tolerat, ex quorū numero primas partes sibi videntur dicant cortices radicū capparū, & scolopendriū, & myricæ tum radix, tum germina, omnibus huiusmodi in aceto vel oxymelite coctis. At sæpenumero cum tangitur splen renitens videtur, non tamen scirrhosus, sed flatuosus potius est tumor: in quo oportet, vbi prius locū absinthio perfuderis, medicamen emplasticum mistas vires continēs superponere, quale est, quod ex sulfure atq; alumine constat. sunt profecto multa huiusmodi in medicamentorum tractatibus descripta, non simpliciter autem mistorum medicamentorum viribus attendendum est, sed & quantum miscatur. Cum itaq; splen flatuoso tumore afficitur, & magis cedemate: si multum aluminis adhibueris, nihil nocebis. In scirrhosis autem tumoribus vim dissolutiuam superare cōuenit: parum autem eius, quod stringendi vim habet, admiscendum est. Cum igitur de numero simplicium & sponte nascentium medicamentorum flos salis tali sit natura præditus, sanat splenes induratos, si extrinsecus ipsis in vesica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidē sanauimus sapius: Vbi vero ad plures dies forte foret extensus, neq; ipse potui sanare, neq; aliū vidi qui posset. Omnibus igitur qui ita affecti sunt, ex necessitate subsequitur aqua intercus: pereunt autem quāplurimi in tempore longo: quosdam vero noui èt breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liqueat igitur, quod his sufficienter angustata erant ora vasorum, per quæ trāmittitur cibus ex limis hepatis partibus in conuexas: adeo quod si qui ex eis sanati sunt, ea, quam antea diximus in musculosarum partium scirrhis, curationis ratio saluauit: neq; enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti splen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipsi apponuntur, mistura emollientium: erant autem illa ex absinthij coma, & expressione myrobalani, & vtraq; nardo indicāq; ac celtica: adhuc autē & croco & cenanthe, et mastiche chia, & vnguentis, quæ ex spica nardi conficiuntur: adhuc autem & mastichino, & melino, & cenanthi-

idem iq. meah. cap. 5.

Vid. ca. q. d. u. p. cap. 1. ca. iq. meah. cap. 1. F. ca. 1. d. simpl. med. cap. 1.

Vid. ca. 5. d. lo. aff. cap. ult. ca. q. d. p. r. cap. 5. cap. 9. F.

no.

no. His igitur ammoniacum thymiana, & bdellium, & quas diximus, medulle, & adipis misti, et
 quæ incidere possunt, factum in hepate scirrhum sanare poterunt, si etiam ratio conueniens vi-
 etus adhibeatur vnâ cum medicamentis, quæ in potu sumuntur ad aperiendum abstergendūq;
 eum, qui in viscere cōtinetur, humorem. Sunt vero hæc omnia etiam eos qui in renibus continē-
 tur lapides comminuerē apta, de quorum materia multi medici conscripserunt. Admiscere autē
 oportet & ex his, quæ vrinam mouere possunt aliquid. Plurima vero est etiam istorum materia,
 quæ a multis quidem scripta est, atq; a nobis comprehensa in eo, quem de medicamentis scripsi-
 mus, tractatu. Quare nunc etiam quæ dicta sunt tibi sufficiant.

De Tumore flatuoso.

CAP. 6.

TEmpus enim iam est transgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis est spi-
 ritus flatuosus. Vocatur autem non solum flatuosus, sed etiam flatus huiuscemodi spiritus,
 crassus ac vaporosus existens, non secundum substantiā æthereus neq; tenuis. Cogita vero eius
 naturam ex circumstante nos aere, in memoriam reuocans qualis in austrinis constitutionibus,
 qualis uē in aglonariibus fiat. ei. n. q. in australibus, assimilatur flatuosus: alteri vero qui in aquilo-
 naribus, is qui in nobis secundum naturam est spiritus. Aduuat autem ne huiuscemodi spiritus
 difflet, etiam densitas corporum: quare huiusmodi affectus curatio vnâ communemq; habebit
 intentionem ad elaxanda ea, quæ astricta sunt corpora, atq; ad crassos spiritus extenuandos. Nā
 si subtiliori substantiā sufficienter calefeceris, id quidem quod densatum est, rarefacies: quod ve-
 ro crassius est effectum, extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxi-
 liorum materiam indicabit, ac in ipsa maioris minorisq; rationem. Nam spiritus iste crassus & va-
 porosus nonnunquam sub membranis, quæ integunt ossa, comprehenditur: nonnunquam vero
 sub peritonæo, aliquando intra intestina vel ventrem: comprehenditur vero aliquando & in-
 tra membranas, quæ musculos complectuntur, quemadmodum & a membranosis tēdonibus: &
 comprehenditur etiam ab ijs, quæ ratione cognoscuntur spatijs, in musculis atq; alijs partibus cor-
 poris, quorum locorum naturam in administratiōibus anatomicis didicisti. Ita igitur ipse muscu-
 lus inflatur, atq; in ventris vel intestinorum corpore flatuosus includitur spiritus. & cum sufficiē-
 ter frigidus fuerit, tunc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quæ
 admodum diximus) per subtiliorem substantiam, quæq; quando passioni dolor adiunctus sit, ta-
 lem habeat naturam, vt dolorem queat sedare. Secundum vero patientium partium differentiā,
 & materia curationis commutatur: & augetur, atq; obtunditur vis. Cum igitur ex tali spiritu do-
 lor interuenerit in ventre inferiore, subtile oleum cum medicamentis, quæ in ipso ebullierint, per
 clysterem iniiciens, statim dolorem sedabis. Quæ vero debent ebullire in oleo medicamenta, cū
 subtili substantia calefaciētia, sint cuminum, & id quod apud nos est, & magis quā ipsum id quod
 æthiopicum nominatur, & apij, & petrapij semē, & marathri, & sinonis, aneliq; atq; libystici, &
 seseleos, & dauci, & spondylii. Et si coniectura comprehenderit frigidam esse dolentium partiū
 dispositionem, rutam, & marathrum, & grana lauri intus decoques, miscebis que asphaltum,
 ipsumq; oleum laurinum, & si qua alia similem naturam habent. Quæ si inflammationem huiusmo-
 di doloribus adiunctam putaueris, auferes ea, quæ admodum acria sunt, & quæ vehementius ca-
 lefacient. ad ea autem quæ in hoc mediocrem naturam gerunt, quæq; vim elaxandi habent, trāsi-
 bis. In oleo itaq; ad ebulliendum pones anethum, & non rutam, & etiam admiscebis adipem anse-
 rinum, vel gallinaceum: sed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infestant. Mediocres vero
 etiam extrinseca concalescence iuuantur, ea præcipue quæ ex milij fit, nam eorum leuitas do-
 lentibus commodissima est. Si hæc non affuerint, vel ex sale calefacito, vel ex lini semine crudo,
 vel quocunq; alio modo. Cucurbita etiam magna cum multa flamma absq; cutis scarificatione, se-
 pius statim dolorem amouit: oportet autem eam vmbilicum comprehendere. Quod si etiā post
 hæc dolores permanerint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale est Philonis Tarsen-
 sis, omnibus medicis notum: quanuis scieris aliquam noxam ex huiusmodi medicamentis, mem-
 bris patientibus necessario assuturam: sed certe ei, quod magis vrget obsistendo, hominem,
 qui ex nimio dolore syncoxa corripitur, parua cum noxa saluare eliges, nam & sequentibus de-
 inceps diebus, noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igitur
 huiusmodi medicamenta, Anodyna, id est indolentia, quoniam dolorem sedant: & dolorem
 quidem sedant, non tamen dispositiones penitus sanant, sed vim sentiendi obtorpescere faciūt.
 Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibusq; ex opio confectis nō statim, sed post tē-
 pus compositionis annum, aut omnino semestre. Maxime vero atq; citissime ex potu horum
 medicamentorum laborantes dolore liberantur, vbi intestina gracilia patiuntur: Sicuti ex his, quæ
 sedi imponuntur, crassorum intestinorum passiones præsentaneum habent remedium. Nō mō-
 dica autem fit virtutis distributio & ex ebibitis, cum inferiora afficiuntur: atq; ex his, quæ sedi im-
 ponuntur, cum superiora fuerint affecta. Quæ quidem in carnosissimis partibus spiritus flatuosi ag-
 gregatio, nonnunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum
 fuerint articulationi vicina. Hic enim sunt musculi magis neruosi ac densi, atq; in mediâ sui parte
 carnosiores ac rariores. Tales vero (vt nosti) passiones sanantur medicamentis ex pice, resina, tere-
 binthina,

† A. æreus

F

† A. ex antiq;
cod. sub mem-
branis, q. mus-
culos uel ten-
dones comple-
ctuntur.

G

H

A binthina, & adipe leonino atq; taurino. Conuenit autem ipsis & quod ex sorde balnei, & calce fit, & ex lycomor, & (vt summatim dicam) ea quæ insigniter subtili constant substantia, quibus ea quæ molliendi vim habent admiscuntur.

De Abscessibus. vit. et. iq. meah. cap. i.

CAP. 7.

E Nimvero cū de his satis dictum, iam tps est vt transeamus ad apostematū, i. abscessuū tractationem: sic autē nominant eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se contingebant corpora. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam spirituosam, vel humidam aut mistam ex vtriusq; comprehendat. Transmutatur autem in abscessum inflammationes quædam, atq; ex inflammationibus erysipelatis participatibus, & ex erysipelatibus inflammationis participantibus non pauca. Sine his vero etiam abscessuū dispositio consistit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorū; siue in ipsis patientibus partibus {in medio} generentur; siue ex alijs confluant, ea ratione qua fiunt illa quæ Apocemata id est decubitus vocantur. Noiant vero sic huiusmodi dispositiones, cū q; prius vnū membrū infestant humores, eo relicto ad alterum transeunt. Quocunq; vero modo fiat abscessus, id spatium quod abscedentes interioret partes, humiditatibus quæ ipsum faciunt repletur: quæ vbi aliquādo perdurauerint multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus, & arenis, & testis: & lignis, atq; carbonibus, & limo, & sordicie balnei, feci, & amurce, & multis alijs talibus similia in abscessibus corpora cōtineri sepe numero inueniunt. Qui igitur p summa sub cute cōsistunt, facile dignoscisci possunt, neq; est eorum sanatio difficilis: nam ex tactus proprietate facillime discernunt. Curantur vero ex extrinsecus adhibitis medicamentis, ijs quæ bibuntur non indigentes, veluti q; in profundo atq; in visceribus præsertim fiunt. In dignotionibus igitur, cum suppurantur, cedūt digitis prementibus, non resistentes quemadmodum membra inflāmata: dignotionem igitur præbent manifestam. At proprietates cessionis alia est in tenuibus humoribus, alia in crassis, quæ admodum & in tenacibus atq; mucosis humoribus. Sæpius vero nobis subiicitur cum tentione spirituosam pars aliqua abscedens, quæ vbi secta fuerit, inuenitur sanguis concretus, adeo vt quibus aut ter huiusmodi viderit dispositionem, si solers & memor fuerit, comprehensum in huiusmodi tumoribus sanguinem ita concretum agnoscere poterit, cum in memoriam ex collatione reuocauerit tensionis ac cessionis proprietatem. At forsitan præstat non proprietatem, sed quantitatem tensionis ac cessionis nominare. Curatio autem earum, quæ in superficie cutis abscedunt inflammationum fit; incipiente quidem adhuc abscessu, per ea quæ dolorem sedant atq; elaxant; procedente vero tempore ad ea quæ concoquendi ac suppurandi vim habere proprie dicuntur, transire oportet. De his autem dictum est, sicuti de pluribus alijs, in quinto de medicamentorū simplicium potestate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet, & oleo calido partem inflāmatam conspergere; atq; ex farina triticea, quæ in aqua atq; oleo moderate ebullierit, cataplasma imponere. Nam hoc citius ad suppurationem perducit, q̄ id quod ex pane conficitur. Illud n. maxime dissoluendi vim habet, vt cui adsint sales atq; fermentum, optimeq; coctum sit. Hæc vero omnia desunt triticeæ farinæ. Et cum suppurari incipientem inflāmationem curaturus, suppurationem prohibere posse speraueris, tunc plurimum panem ebullire permittas, oleo scilicet ac aqua subigēs: sit autem aquæ ad oleū multiplex proportio. Plus autem quam hoc suppurationem prohibet hordeacea farina simili modo preparata, quæ vero in tali curatiōe infunditur aqua, habeat altheæ radices intus decoctas. Si vero per summa cutis in parte inflāmata tensio valida fuerit, multis scarificationibus incidere oportet in superficie, ac postmodum ex farina hordeacea elixata vt diximus, cataplasma apponere. Tentauit autē sæpius plurimas & valde tenues in superficie scarificationes: contrariō autem his modo alias profundiores magnas; & tertias, quæ medium tenebant in longitudine ac profunditate. Quæ igitur in superficie fiebāt: debile auxilium afferebant: Quæ vero longè erant atq; profunda, plurimum quidem sanguinis exhauriebant, adeo vt ferè animi defectum afferrent: rursus vero ipsæ propriam curationem veluti vulnera exigebant: Quæ autem earum ambarum medium tenebant, semper inueni ab incōueniētibus dictis esse remotas, atq; ideo eas in vsu censui præferēdas. In quibus igitur difficulter ad suppurationem peruenit, neq; facile discuti tumor potest, ibi humores esse cōpactos crassiores ac tenaciores est existimandum. In his vero dispositionibus tm̄ conuenit ea quæ fit per pfundiores scarificationes curatio. Conuenit etiam id quod ex carycis constat in aqua decoctis cataplasma. Oportet autem nō ipsas assumere carycas, sed aquam in qua ebullientes sunt liquefactæ. Expe- dit vero & carycas pingues esse & dulces, vt earum humor nō dissimilis melli videatur. & si eas assumens decoxeris vsq; ad plurimum temporis, reddetur aqua melli tenui substantia simillima. Huic igitur aliquando hordeaceam farinam iniicere oportet; aliquando panem Syncomistum (sic autem nominant eum qui medius est inter exquisitè purum & furfuraceum) vocant autem nonnulli eundem panem Autopyron, quoniam in puro farinam non qualis natura est, talē ad conficiendum panem assumunt, sed prius purgantes furfur excernunt: contra autem in furfuraceo prius adimunt eam farinæ partem quæ purissima est. Panis autem qui autopyros appellatur, qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam seruat. Oportet autem triticum ipsum ex

Septima Classis.

000000

quo farina

Vit. et. 5. fol. 102. A.

fol. 121. c.

quo farina sumitur, esse ex his quæ generosa dicuntur: quædam enim ex ipsis multum furfuris continent, quæ ignobilia nominant: quædam vero siliginem, quæ (vt dixi) generosa vocant. Nequaquam igitur oportet furfuraceum esse frumentum, ex quo vtilem ad cataplasmata farinam accipimus: sed quemadmodum dictum est, multam habere siliginem: quod si ignobilis tritici farinam assumpseris, crassiorẽ furfuris partem oportet excernere, atq; ita panem medium cõficere: Ex hoc igitur pane partem mediã ac tenerã ad cataplasmata cõmiscbis, quando potentia mediũ farinæ hordeaceæ & triticeæ volueris facere cataplasma: Nam farina triticea maxime ad suppurationem valet; hordeacea vero plurimum resoluit. Hic vero quem diximus panis mediã naturã seruat: sicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas est mediã. Ad hoc igitur respiciens cum decoctione carycarum misce quod tibi conuenientius videtur, siue ex panibus, siue ex farinis. Si vero tumor resoluatur, minus tamẽ q̃ oporteret, simul coquere oportet cum carycis hysopum vel organum. Si quando vehementius tumorẽ exiccare volueris, sales decoctioni adijcias, deinde hoc modo infunde farinam hordeaceam. Eximatur autem & hinc quicquid furfuraceum est: & postq̃ plurimum ebullierit, appone cataplasma. In tumoribus quidem qui difficulter resoluuntur, verendum est, ne eorum reliquias scirrhomides, i. duras, relinquuntur. Quare in singulis solutionibus attendere oportet, ad quid transmutetur omnis, cuius curatio suscipitur, tumor: Nam ea curatio quæ fortiter exsiccantibus agitur, reliquias duras operatur. Hoc vero in singulis solutionibus animaduertes, si partem patientem tetigeris, & quod nunc apparet, illi quod prius videbatur contuleris. Si igitur vnquam tale suspicatus fueris, decoque in aqua cucumeris agrestis radicem, aut bryonia, aut asari, sæpius quidem per se solas, nonnunq̃ carycas pingues adijcens: deinde aquæ farinam admisce, cõmiscẽs & aliquid adipis anserini præcipue vel gallinaceti: quod si hi non affuerint, suillum adiunges. Radices quoq; earum quas nuper diximus herbarum, atq; præterea althææ, si post moderatam decoctionem cum pane atq; adipe conteratur, huiusmodi tumores resoluunt. Fortior autem hisce omnibus est dracontij radix, & siquãdo ea vti volueris, cum sit his quas nuper diximus, multo subtilior atq; ad resoluendum potentior, omnino adipem cõmiscẽ. Nisi enim humectaueris atq; mollieris induratos tumores, sed fortibus medicamentis resoluere tantum studueris, in primis quidem diebus eos insigniter decrescere facies, sed pariter id quod relinquunt indurabis, hoc vero induratum difficulter resoluatur. Melius igitur, sicut diximus, vt fortiter resoluentibus medicamentis cõmiscẽamus mollientia, verentes ne tumores in scirrhomos (quorum curationem in præcedentibus audiisti) conuertatur. Rursus igitur ad suppuratos tumores accedamus, quos vbi posse resoluere desperaueris, ex farina triticea vtere cataplasmatibus, nam ad celeritatem suppurationis plurimum conferunt. Deinde aperiens si videris ea quæ circa sectionem sunt, libera omnino ab inflammatione, medicamentis, quæ emplastica dicuntur, vtere. Sit autem eorum vis ad exsiccandum habilis, careant etiam morfu, vt neq; astringentia medicamenta habeant admista, sed ea potius quæ sine doloris sensu resoluunt, vel parum aliquid astringentis habeant. Ego vero sæpius in huiusmodi, vsus sum medicamento ex fermento & ostreis combustis confecto. Si vero pars aliqua sectioni circumstans inflammata fuerit, eo quod ex chalcite constat vsus sum, oleo liquefaciens: & vbi paulatim refrigeratũ fuerat, in mortario temperans & molliens manibus, atq; vinũ infundens, vt nosti. Ad multa vero vtile est hoc medicamentum, quemadmodum in libris De compositione pharmacorum diximus. Faciemus etiam alios (si Deus voluerit) de passionibus quæ singulis partibus accidunt, in quibus omnium medicamentorum, quibus vti consueui, diligenter vires explicare tẽtabo, atq; eorum vsus opportuno exponere. Sed tu iam in hisce medicamentis de quibus in hoc libro meminĩ, habuisti a me antea & mensuras & præparandi modum. Vbi vero plus opportuno cutis colliquata fuerit in suppurationibus, adeo vt panno lacero similis efficiat, non facile subiectis corporibus agglutinatur, vt necesse sit eum, qui κατὰ πλάτος id est per latitudinẽ nominatur, curationis modum adhibere.

De sinu.

CAP. 8.

Cum vero amplius agglutinandi cutem subiectis corporibus creuerit difficultas, huiusmodi affectum Sinum appellant. Deinceps tibi in memoriã reuocabo huius quoq; curationis modum, quem vidisti me sæpius in pluribus adhibere. Vbi talis dispositio consistit, fatius est fistulam directe perforatam vel ex aere vel ex cornu factam, habere paratam: quod si hæc non fuerit, vnum ex his instrumentis quæ Pyulca, id est puris attractiua dicuntur, quod foramen latissimum habeat, & eius quod a nobis cõpositum est ex charta cõbusta medicamentum, tu sepe vidisti me exiguam portionem multo oleo rosaceo permiscere, ac per id instrumentum puris attractiuum in sinus iniicere, deinde filis euulsis orificium claudere. Quæcunq; vero emplastica medicamenta oleo rosaceo liquefacientes iniicimus, hoc instrumentum non permeant. In his vero oportet vesicã suillam accipientes, fistulam directũ foramẽ habentẽ apponere. Esse vero acriora medicamenta liquefacta, q̃ illa quæ Emmota id est linamentaria dicuntur, est necessariũ, quælia sunt apud oẽs vsitata colore viridi insignia. Hæc enim oportet non pauco oleo rosaceo liquefacere, vt in sinum iniici possint. Dissoluitur autem emmorum vis in huiusmodi mistionibus.

Igitur

it. p. t. comp. med. p. gna
no. 4.

it. comp. med. per gna iq.

it. comp. med. p. gna. cap. 2.

A Igitur emplastica omnino medicamēta, quale est Macherionis, & Epigoni, & quod Iliis cognominatur, ubi ad emmotorū vsum deducuntur, cerati indigent admisione: hac. n. ad sinus vtilia sunt. Quia enim ratione eis ceratum admiscetur, eadem etiam sunt ad sinus vtilia. Miscetur aut quoniam vires mordaces habent, si per sola liquefere, non admisto ipsi cerato: sed ubi quidem oleum rosaceum plurimum fuerit, quod vero in ipso liquefit medicamentum paucum, non amplius acritudinem seruat. Vbi vero sinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinantia medicamēta apponere oportet, veluti si recenti & sanguinolento vulnere medicareris. Multa vero tali sunt natura prædita: Alia quidem quæ ex asphalto constant: vocant autem huiusmodi nescio quomodo emplastra barbara: Alia vero quæ cirrha, id est fulua, vel phaea, id est fusca à colore dicuntur, ex lithargyro & æruginè aris decocta plurimum: sic enim ærugo fuluum colorem accipit: Si vero paucum ebulliat, facit emplastra quæ Melina, id est lutea dicuntur. Te vero non latet, quod omnia metallica medicamenta subtiliores partes habent, & vim exsiccandi maiorem, ubi multum ebullierint. His vero medicamentis fuluis ubi statim reponuntur, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrefcit, sub qua pars medicamenti profundior plusquam ab initio fuluior videtur. Atq; idcirco nonnulli huiusmodi emplastra vocant Dichroma, id est bicolora, quidam vero Diprosopa id est bifacia. Quanto vero subtiliora fuerint ac maiorem exsiccandi vim habuerint, tanto plus in sinum operabuntur: nam ad eius profundum oportet transmitti vim, si intentionem propositam assequi velimus. Quæ vero recentia & sanguinea vulnera agglutinant, quæquam his minus exsiccant, labra vulnerum, si breuia extiterint ac minime profunda, agglutinant: atq; ob hoc facile ac citò quod oportet efficiunt. Si vero in profundum vulnus protendatur, & futuris & fibulis solemus in vnum cogere. Sinus itaq; omnes non simplices sunt diuisiones, sed frequenter in ipsis modo vna pars, modo alia excoriata est, quod neq; te oportet latere. Cum igitur ad locum superiorem sinus extenditur, facile per os ichor, id est humor vitiatu, elabitur. Si vero vergit ad ima, cum intus retineatur, partem aliquam continuam erodit. In his quidem sinibus, nisi prius ad effluxum feceris sectionem, nihil proficies, neq; cum carnem generare, neq; cum agglutinare volueris: In alijs vero non opus est sectione, si modo conuenientem figuram in parte patiente seruaueris: Ex qua figura potes aliquando sinum ad partem superiorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima, conuertere ad superiora. Vidisti me igitur sinum in brachio existentem, cuius os erat prope cubitum, figura in superiora tendente sanasse sine alia facta ex aduerso sectione: & in coxa similiter figura sinus ad ima vergente, cum sinus versus genu quidem terminaret, altius vero os media coxæ regione superius, sine vlla ex aduerso diuisione, vidisti factam esse curationem, subijciente me popliti cervicali molle, vt inferiorem situm haberet inguen quæ genu. Sufficit autem in hoc sinu & alijs istis maioribus solum melicratum immixtum aptum ad conglutinandum omnes eius partes profundiores. Quidam autem lixiuum iniecerunt, seipsos coarguentes in his, quæ prius ad carnem sinui inducendam medicamenta apposuerunt: Neq; enim caro noua priori adnasci potest cum sordicis circumfedit. Quo modo igitur sufficienter carne innata sinui, conglutinatum adhibet medicamentum: siquidem veluti satis sordidum existentem lixiuo abstergere tentant, cum pura caro neq; acrius melicratum toleret: In hoc igitur satis est si hoc tale immittatur, quale quispiam cum voluptate potaret. Et post melicratum solitus sum deinceps antequam medicamentum conglutinatum imponam, aliquando vino solo aliquando vino mulso sinum abluere. Nam ad abstergendum atq; ad expurgandum circumstantes humores vitiatos melicratu est melius: sed ad conglutinandum vinum est melius & efficacius: sit aut inter dulce & astringens medium. Et quidem post medicamenti agglutinantis appositionem spongia noua ex mulso vel vino circumijciatur quam mollissima, atq; alligatio quidem incipiat à fundo sinus, finiat autem ad os. Sed & linteorū circumuolutiones fundū sinus sine dolore cōstringat, paulatim vero laxentur vsq; ad os sinus, & hoc ipsum habeat laxam alligationem, emplastro quod circum apponitur ita cum forficibus dissecto, vt ex ore sinus humores vitiatu, si qui excernantur, possint effluere, paruo aliquo alio ipsi imposito emplastro vsq; ad solutionem, quam tertia quaq; die faciens, auferes hoc ipsum, quod veluti suprapositum circumiacet, id quod per totum sinum circumiectum est medicamentum relinquens. Indicium autem tibi sit, nunquid pars sinus profunda sit bene conglutinata ichor, id est humor emanans si multus aut paucus decoctus aut crudus: adhuc autem si neq; in ipso sinu dolor sentiat, neq; tumor appareat, sed totus locus depressus siccus atq; expers doloris existat. Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi sit spes de sinus conglutinatione, imponensq; rursus spongiam, ac denuo alligans vt diximus, secunda quaq; die vel tertia solue, permutans semper quod ori sinus superstat linteum eodem emplastro perunctum, quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non esse admodum impressum, sed ita vt omnis humor vitiatu ex sinu per ipsum possit euacuari. In prima igitur & secunda die si aliquis humor tenuis à sinu excernitur, noli omnino de conglutinatione desperare. Sapius enim circumiecti membro patienti vis medicamenti vehemēter exprimit ex ipsa cute & carne subiecta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ægroti, aut ex naturali tēperatura,

Vitæ i. t. comp. med. & gen. cap. 5. Horum compones modis Gal. s. t. comp. med. & gen. cap. 3.

Vitæ i. t. comp. med. p. qm.

† Al. καὶ γούτο
δ' αὐτὸ χαλαρ
ρὸν ἰδούσιν
ἐχέτω τοῦ
φάρμακον. i. et
hoc ipsū laxi
pharmacī appo
sitionē ha
beat. sunt qui
vertūt eius in
dal. medicamē
molle.

aut ex malo victu: qua humiditate expressa spatia mediocriter exsiccata conglutinant. In tertio autem & quarto ab initio die si ichor crudus ex ore se ostenderit, tunc scito sinum non esse conglutinatum. Sit autem pre omnibus id quod patienti membro circuminijcitur medicamentum, vehementer quidem exsiccans, neq; mordens vero, neq; intendens, veluti est nostrum quod cirrhum. i. fuluū seu giluum vocat, sine cera confectū ex metallicis medicamentis elixatis & oleo cicino & aceto, quod vulnera sanguinosa conglutinat, ac sine molestia sinus exsiccet. Vidisti vero & ipso sanatas fistulas aliquando, in quibus angusto, longoq; existente foramine, cum nondum intus callum haberent sed sordiciem solum, immisi primum lixiuū, deinde tandiu intus permanere permisi, donec speraui totam sordiciem penitus excidisse: postmodum medicamentum apposui. Sic vero & eos qui sub cute sunt sola sinus, in quibus nondum carnem generari oporteat, quiq; inscite à quibusdam curati erant, simul atq; curandos suscepī, hoc medicamentum conglutinaui, cum tamē prius lixiuū abluissem. quoniam qui vlcera curant, nullo ex his quæ expurgandi vim habent, vtuntur medicamento. Vbi vero qui ad abscessum perueniunt, tumores tarde secti fuerint, aut ob medicantium imperitiam, aut eorum quibus medela adhibetur timiditatem, qui secari non patiuntur, sed expectant vt longiori tempore cutis à pure rodatur: contingit sæpius vniuersam cutim à pure circa abscessum aggregato sufficere extenuari instar roū q̄ dicitur. i. lacere vestis, vnde & illi nomē R hachodes. i. lacerosa à medicis in ditū puto. Est itaq; huiusmodi cutis conglutinari contumax, præcipue si quis secundum substantiam siccum medicamentum imponat: ex his enim magis fit lacera vestis similis & sicca cutis, instar pellium detritarum. Visum est igitur mihi opportunum, si quis ad eius conglutinationem vtatur medicamentum, substantia quidem humido, potentia autem sicco. Dicitur autem in libris de medicamentis, quod potentia sicca medicamenta dici solent à medicis, quæ exsiccandi vim habent. Optimum autem ex omnibus medicamentis quæ substantiam quidem humidam habent, vim autem exsiccandi, est id quod à me compositum est ex lithargyro & adipe suillo antiquo & chalcite, quibus additum sit oleum vetustissimum. Nam vim eius esse efficaciorē sum expertus ad huiusmodi dispositiones, cum neq; admodū durum fuerit, neq; exquisite non inficiens. Sed & si tale conficiatur, & vulnerū sanguine manantium cōglutinatiū erit: & oīa etiā vlcera ad cicatricē perducat, si & oleo antiquo remittatur, & cum vino mediocris etatis cōmiscetur, deinde in circuitu eiusmodi dispositionibus apponatur, quas sæpius sine vlla molestia conglutinaui. Confert autē vt diximus in lacerosis cutibus non parum & mel, si vsq; ad emplastrī consistentiam elixetur, Eius vero elixationis mediocritas vix recte perficitur, nisi inspiciatur. oportet enim ipsum neq; adeo esse durum, vt difficulter labatur: neq; ita humidum, vt circumfluat. nam quod durum est, ad eandem peruenit cum duris emplastris absurditatem: humidum vero veluti superiectum calido corpori, vndiq; circumfluit, & siccum lintheum derelinquit, quod non modo nihil iuuat, sed etiā nonnunquam obest cuti, quæ debet conglutinari. At si mediocriter elixetur, hoc quidem optimum est medicamentum in huiusmodi sinibus. Sed quoniam elixationis eius mediocritas non facile potest cōiectura attingi, rectius mihi visum est ei myrrham subtilissime tritam aspergere, aut aloem, vel thus, aut aliquid ex his, vel omnia simul, tum præcipue cum lintheo inunctū humidius apparet. Oportet autē aspergere ista per cribrum, quod sublimē supra mel teneatur, sufficit autem semel aut bis illud agitare, vt mediocriter excidant. Nonnunquam vero & dum elixatur adicio melli aliquid ex antedictis medicamentis, quando præsertim sinus maior fuerit atq; profundior. Vfus sum aliquando & tenui centaureo, quod mirum est ad huiusmodi medicamentum. Post ipsum vero & symphytum vtile est, & deinde ireos illyricæ radix, postea farina ex orobis: Neq; obscurum est quin & contundi oporteat, & per cribrum subtile transmitti, ac postmodum conteri talia omnia: Melli autem commisceantur eo tempore quādo debet ab igne amoueri, tantum nobis super terentibus donec melli decocto optime vniantur. Melius autem fuerit si cacabum ab igne amouentes, hæc omnia admisceamus, & deinde diligenter agitemus, donec mel adeo tepidum reddatur, vt corpori cui curatio adhibeatur, possit imponi.

De Gangrena.

CAP. 9.

Consequens est vt deinceps dicamus de inflammationibus, quæ gangrænæ fiunt. Nominant autem (vt nosti) Gangrænæ eas, quæ ex magnitudine inflammationis nondum factæ sunt, sed adhuc fiunt mortificationes. Nam cum omnino membrum effectum est emortuum, vt punctum vel sectum vel adustum non sentiat quæ patitur, statim recidere oportet, qua sanam partem vicinam attingit. Sed quod ita affectum est, denigratur. Quod vero in medio est constitutum, ita vt tendat ad mortificationem, Gangræna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis q̄ possumus plurimum sanguinis qui in membro patiente compactus est, cuius causa sūt mortificationes, ob id quod arteriæ ex angustia loci nequeunt se attollere, reliquo autem transpirationes exhibentibus. Aut igitur cutem vniuersam multis sectionibus profundis secare oportet vnā cum subiecta substantia: aut plurimis scarificationibus profundis incidere. Sanguinem vero manare permittens, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putrescentia vtilibus: cuiusmodi sunt quæ ex oxymelite & farina orobi vel lolij cōficiunt. si vero talia nō assint, fabarū

farinam

uis componem se vsum
radia Gal. lib. 2. de comp.
med. & gna cap. 12.

de comp. med. & gna
cap. 4.

A farinam adhibe, atq; ipsum oxymel solum: Et si fortius medicamē apponere velis, adijce sal, aut ex trochiscis aliquem exquisitissime tritum, qualis Anacronis, & Polydæ & Pasionis est. Et Musæ medicamen ad hæc aptissimum, quod in Heræ *§* sione scriptum est. Vtariis autē & his & alijs quæ antea diximus, animum aduertens ad corp^o aegroti. Nam si rusticum fuerit & durū natura, fortissima medicamenta desiderat: foemineum *§* ro & molles carnes habens, imbecilliora. Sic & viri quicumq; & molles carnes habent, & balneas amant, & in ocio degunt, mollia exigunt medicamenta: Neq; dubium est idem in pueris faciendum esse. Et si quando etiam putrefactam atq; emortuā partē abscideris, vt securius agas, nuper dictis vtere medicamentis, naturā corporū simul attēdens, atq; eius insuper partis quæ male affecta est. Quædam enim sunt, quæ citissime ad putredinem veniunt: & fatius est ob maiorem securitatem, quando abscindis aut circuncidis id quod iam putruit, eam quæ veluti quædam radix est, sana parti adiunctam, adurere, sicuti sapius in pudendis facere consueuimus, nonnunquam quidem male affectis partibus, quæ adurunt asferentes: quandoq; vero linamentum ante submittentem. Facta vero adustione, solemus (vt nostri) vt succo porri: qui vbi non adsit, his quæ paulo ante diximus. Vbi vero tibi videbitur his remedijs adhibitis cessare putredo, vt cito crusta excidat, medicamento quod nominatur Cephalicum, cum melle vtere. Melius vero & ex hydrelæo panē decoquentes, vel farina hordeacea eodem modo parata, vel etiam cum ipsa miscendo triticeam, facere cataplasma. Id etiam medicamentum quod Tetrastropharmacum nominatur, ac præterea Macedonicum, sunt crustarum suppurationibus, atq; earum excidentijs accommodatissima. Similiter autem & quæcunq; vim habent ad suppurationem perducendi. Et panis vero tritus cum apio vel ocymo optime crustas dirumpit, & a sanis partibus separat. Ex simplicibus autem medicamentis iris, cum melle, vel radix panacis, vel aristolochiæ, vel acori. In mollibus vero corporibus sufficit orobi farina cum mele vel thure. Aufert autem & crustas Machæronis medicamentum, † & iris cum melle. Cum vero exciderint crustæ, huiusmodi vlcera possunt quibuscunq; medicamentis, quæ carnem inducant, ad sanitatem perducī.

De Cancro, & Elephantiasi.

CAP. 10.

† In græco. cod. legi. & iris cū melle. legit etia, & iris, emmota.

C Vm de his abunde dictum sit, reliquum est vt de cancris tumoribus differamus, qui in omnibus quidem partibus corporis fieri consueuerunt, sed in mamillis præsertim mulierum, quæ purgationem secundum naturam non habent: quæ vbi modum seruauerit, tunc mulier integra fruitur sanitate. Hi vero omnes præter naturam tumores ex melancholica superfluitate generantur, de qua diximus in commentarijs, in quibus de potentijs naturalibus egimus. Vbi ostendimus hunc humorem, dum sanguis in hepate fit, facis vinarie proportione generari: expurgari autem a splene, qui ex eo naturaliter habet alimentum. Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit, & ratio victus adhibita confert, & splen satis attrahit ex eo qui generatur, nulla huiusmodi superfluitas in venis coaceruatur. At cum contraria eueniunt, tunc in venis multiplicatur, & eas de quibus dicturi sumus, facit ægrotudines. Dico autem his quæ diximus contraria, vt scilicet hepar ad generandum huiusmodi superfluitatem sit aptum: sit etiam ratio victus per tales adhibita cibos, qui crassum & faculentum humorem procreare natura apti sunt: splen vero sit natura imbecillior, & quicquid de ea superfluitate generatur, ad se minime trahere potens. In hoc vero corpore turbidus fit, ac crassefcit is qui in venis continetur sanguis, & nonnunquam a venis habentibus (sicut & alia omnia) vim excernendi id quod extraneum est, per hamorrhoidas excernitur. Sapius autem & ad varices decubitis: Et quandoq; ad cutem vniuersam expellitur, fitq; is morbus quem Elephantem nominant. Nam & aliquando ad alias corporis partes, quæ cæteris sunt imbecilliores, humor iste defertur, atq; euidenter apparent quæ in illa parte sunt venæ, nigro sanguine ac crasso plenæ, quantoq; crassior fuerit ac nigrior, tanto deterior est passio. In mamillis autem sæpe vidimus tumorem forma ac figura cancro animali consimilem. Nam quemadmodum in isto pedes ex vtraq; parte sunt corporis, ita in hoc morbo venæ distenduntur, ac figuram omnino similem cancro representant. Hunc morbum per sui initia sæpe sanauimus. Sed vbi in molem insignem satis euectus est, nemo sine manus opere potuit curare. Itaq; vniuersæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidentis intentio est, totum tumorem, qua partibus sanis adhæret circuncidere: sed ob vasorum magnitudinem, cum præsertim fuerint arteriæ, profluuij sanguinis statim periculum imminet: quod si laqueis eas circumprehendas, sympathæ, id est passionem per consensum, insequuntur. Si autem & morbi radices exurere statuas, neq; huic rei maximum periculum deest, cum prope principes partes sit adustio. Hunc igitur morbum (vt diximus) in principio sanauimus, & tunc præsertim cum melancholicus humor non admodum crassus vibebatur existere. Nam hic purgantibus medicamentis, ex quibus sanitas sequitur, prompte succumbit. Neq; obscurum est huiusmodi medicamenta debere esse euacuandæ atræ bilis accommodata. Quod tandiu faciendum est, donec sanitas pristina parti subsequatur: qñ ratio victus optimos generans humores interim adhibeatur. In Alexandria quidem elephantis morbo plurimi corripuntur propter victus modum, & regionis feruorem. At in Germania & Mysia rarissima hæc passio videt.

Septima Classis,

000000 iij Et apud

Videtur in iq. meah. cap. 9.

*ut ea r. aph. com. 20.
ca p. d. aliam. cap. 2. A.*

iolani succus ad canoni

Et apud Scythias lactis potatoes nunquam ferè apparuit. In Alexandria vero plurimum generatur ob victus ratione. Comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & pluralita, & nonnulli ex ipsis carnes asininui, & alia quaedam quæ crassum & melancholicum humorem generant. Nam cum circumstans aer calidus sit, motus humorum agitur versus cutem. Huic igitur morbo, quas antea diximus, conferunt purgationes. Quod si & atas & virtus permiserint, sanguis prius mittendus est. In cancriis vero non inutile est, neq; in istis vbi nihil prohibet sanguinem mittere; de mum purgare. & si fuerint mulieres, menstrua euocare, siquidem nondum quinquagesimum annum attigerint. Patiēti autem particulæ succus solani imponatur, nam hoc medicamen ad huiusmodi vtile est. Quod si nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præsertim domum exire cogatur ad consueta negocia peragenda, medicamen ex pompholyge constans est imponendum, quo me vidisti vti ad cancos exulceratos. & si hoc non adfit, adhibe alterum medicamentum nostrum quod ex chalcite fit. In victus vero ratione succus prillanæ abundanter exhibendus, & serum lactis: & ex oleribus, malua, atriplex, & bletum: & quando tempus tulerit cucurbitas, ipsis etiam est vtendum: & piscibus petrolis, & auibus omnibus, exceptis palustribus. Sed his qui elephantiam patiuntur, in viperarum esu est mirabile auxilium. Ita vero eas condire oportet, quemadmodum vidisti Maros qui feris venenatis & aspidibus nutriuntur. Capite quidem primum abscisso, & cauda, vsq; ad digitos quatuor: deinde omnibus interaneis exemptis, cute etiam nimirum adempta: aqua deinde abluatur corpus ipsarum. Sed neq; aliter cum theriacam antidotum conficere volumus, vsq; ad hoc præparamus: sed deinceps concoquimus differenter. In theriaca quidem paululum anethi & pauci salis in aqua ponentes: In his autem qui elephantiam laborant, in olla anguillarum modo præparantes, ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in ollam funditur & paucum olei, & cum hoc porrum & anethum adiicitur. Liqueat autem quod viperarum carnes sunt decoquenda, donec exquisite molles reddantur. Ipsum etiam medicamentum cōfectum ex viperis, quod theriacam appellant, optimum est potandum ijs qui huiusmodi morbo laborant, vel etiam sicuti libuerit ad cutem oblinendam: nam cum omnia hæc facta fuerint, nonnunquam solet squama à cute decidere, quale in serpentibus quod senium appellatur. In alijs autem tumoribus præternaturā non putauit oportere eam quæ manu fit curatione hoc in loco scribendā, cum tu medicamenta probatissima à nobis acceperis. In strumis enim ea quæ astringere, & exsiccare & pus etiā facere possunt. In his aut quæ melicerides dicunt, ea quæ has dissoluendi vim habent, & quæ pus resoluunt, & aquā in scroto & abdomine medicamenta acceperis, quibus etiam in aqua inter cute laborantibus vtaris. In his enim duplex intentio est, scilicet vt sanetur tumor durus in viscere, & coaceruata humiditas dissolatur. At prius de induratorum viscerum curatione dictum est: sed differunt cum talem tumorem partes patiuntur, & differentem exigunt curam. Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt sanemus durum tumorem qui in viscere est, vt ea apponamus quæ humiditatem dissolunt, & medicamenta quæ vrinam mouent in potu demus. Hæc quidem tibi qui ad longam peregrinationem accingeris satis esse arbitror. Si vero (vt institui) librum de medicamentis secundum genera, & loca patientia composuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum amicis exoptulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi continetur, etiam si tibi peregre detineri diutius contingerit, singulos qui à nobis scribentur cōmentarios ad te mittere non grauabimur.

Post hunc librum collocari debuerat liber cui titulus est, Quos,
& quando, & quibus medicamentis purgare conueniat:
qui in quinta Classe pag. 88. habetur.